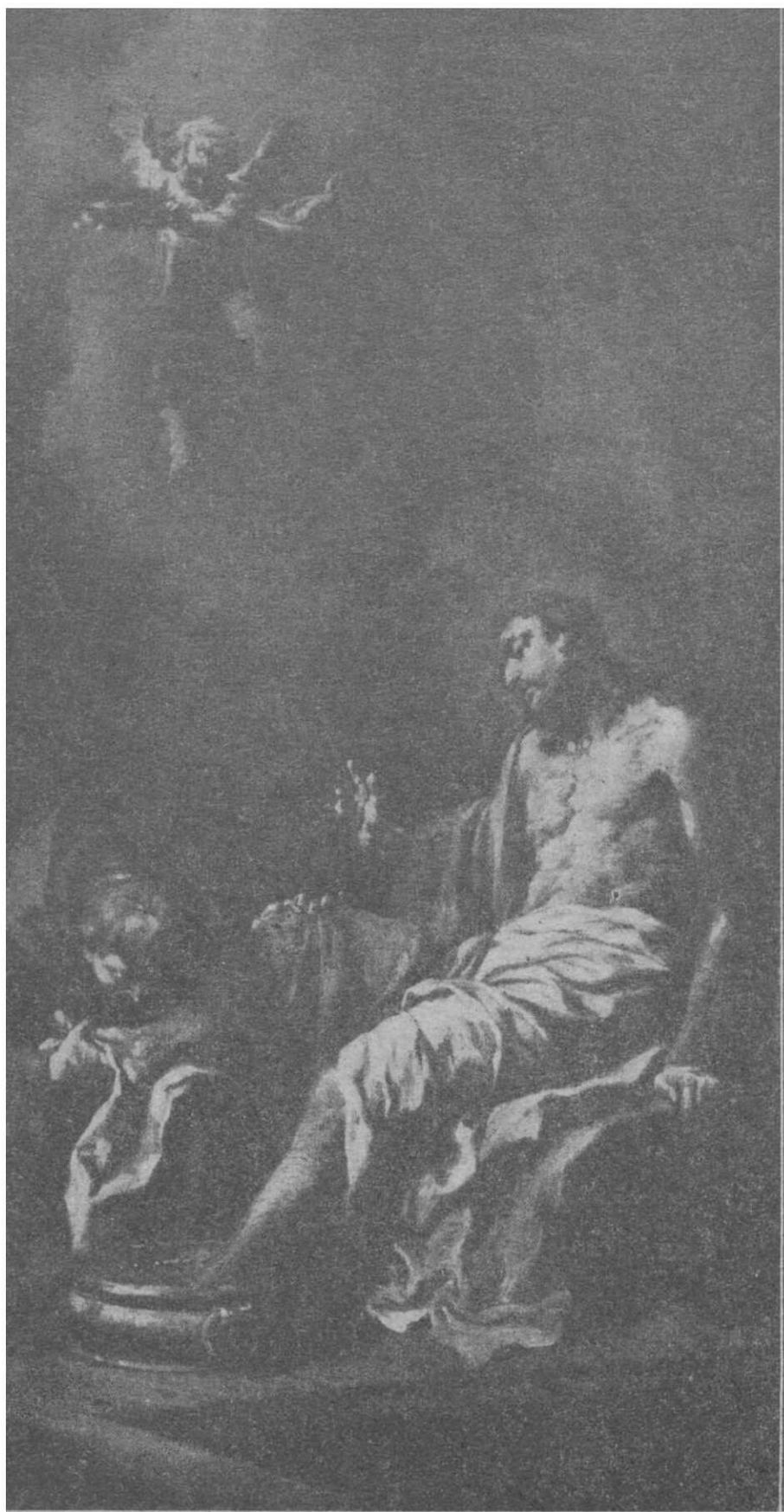

B R N O

L. P. 1939

**PANORAMA BRNĚNSKÝCH KOSTELŮ
A CÍRKEVNÍCH PAMÁTEK**

**O KONVENTU MILOSRDNÝCH BRATŘÍ
SV. LEOPOLDA**

162
PRVNÍCH
CEN

MOVADO

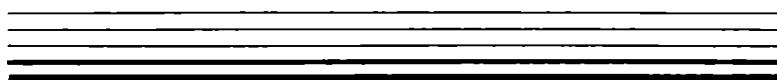
PŘESNÉ NODINKY
SVĚTOVÉ ROVĚSTI

PANORAMA
BRNĚNSKÝCH KOSTELŮ
A CÍRKEVNÍCH PAMÁTEK

O KONVENTU
MILOSRDNÝCH BRATŘÍ
SV. LEOPOLDA

Vydáno v rámci 400letého jubilea založení
řádu Milosrdných bratří Sv. Janem z Boha

Beatissime Pater.

oderator Provinciae Czechoslovacae, Ordinis S. Iohannis de Deo ad pedes S. V. provoluitus humiliter implorat
Benedictionem Apostolicam
pro novo nobocomio Pragae condito.

Gypp. x1

Z E M Ě L N Á M O T E C

Ve chvíli, kdy tiskneme poslední řádky, došla nás smutná zpráva — že Hospodin povolal na věčnost svého zástupce na zemi. Svatý Otec Pius XI. rozloučil se s námi. Na věčnou pamět zaznamenáváme těchto několik řádek:

Svatý Otec Pius XI., rodinným jménem Achille Ratti, narodil se 31. května 1857 v Desio u Milána jako syn majitele tkalcovny. Vlivem svého strýce arcikněze Rattiho a své zbožné matky Terezie Galli se věnoval studiu theologie. Studoval v Monze, v Miláně a později v Římě na jezuitské universitě Gregoriana. Roku 1879 byl v Římě vysvěcen na kněze. Do Milána se vrátil roku 1882 jako učitel v semináři. V Miláně se roku 1887 stal scriptorem, později konservátorem a od roku 1907 prefektem známé Ambrosiánské bibliotéky. Zde objevil také nejstarší životopis blah. Anežky České. V Ambrosiáně se stýkal i s česko-slovenskými učiteli. V hodnosti prefekta přišel ve styk se všemi vynikajícími církevními učiteli. R. 1911 se stal viceprefektem bibliotéky Vatikánské. Když v říjnu roku 1914 odstoupil její dosavadní ředitel jezuita Ehrle, byl Ratti papežem Benediktem XV. povolán plně do Říma jako Ehrlův nástupce. V dubnu roku 1918 byl Ratti, který se dosud věnoval pouze činnosti vědecké, vyslán papežem Benediktem XV. jako apoštolský visitátor do Polska, jež tehdy bylo ještě obsazeno Němci. V červenci roku 1919 byl jmenován papežským nunciem ve Varšavě a současně titulárním arcibiskupem Lepantským. Když zemřel milánský kardinál Ferrari, byl Ratti dne 13. června 1921 jmenován kardinálem. Po smrti papeže Benedikta XV. byl dne 6. února 1922 zvolen za papeže a přijal jméno Pius XI. Po prvé za 52 léta, jež uplynula od obsazení Říma a církevního státu Itálii, udělil tradiční požehnání nově zvoleného papeže nikoli ve vnitru chrámu svatopetrského, nýbrž jako dříve »urbi et orbi« s vnějšího balkonu chrámového.

Významnou událostí jeho pontifikátu jest úprava poměru k Itálii, s níž dne 7. června 1929 podepsal smlouvu lateránskou. Tím byl odstraněn stav trvající od roku 1870, kdy papež se považoval za »vězně italské koruny ve Vatikáně«, umožněno mírumilovné spolužití Svaté Stolicе a království italského a obnovena suverenita papežova ve Vatikánském městě. V den padesátého výročí svého vysvěcení na kněze vstoupil Sv. Otec po prvé mimo Vatikán na půdu, jež lateránskými smlouvami byla přiznána jako

suverenní vlastnictví papežské stolici. Brzy poté vykonali italští královští manželé prou návštěvu u papeže. Za pontifikátu Pia XI. byly uzavřeny konkordáty s Lotyšskem, Bavorskem, Polskem, Litvou, Německem a Rakouskem a modus vivendi s Česko-Slovenskem. Otřesy, jimž byla vydána křesťanská víra v Mexiku, sovětském Rusku, ve Španělsku a v poslední době v Německu, byly pro papeže zdrojem velkých starostí. Roku 1926 vysvětil v Římě na biskupy prvních šest kněží čínské národnosti, jako vůbec zdůrazňoval, aby v misiích působil klerus domorodý. Svátý Otec Pius XI. si vážil vymožeností moderní techniky. dne 13. února 1931 bylo z Vatikánu vysíláno prvé jeho poselství rozhlasem. V mládí byl zesnulý Sv. Otec nadšeným alpinistou a dosáhl vrcholu mnoha alpských hor. Své horolezecké zkušenosti vylíčil též literárně. Jeho pojednání bylo přeloženo i do češtiny. Pius XI. byl také vynikajícím linguistou a ovládal několik světových jazyků. Výsledkem jeho působení vědeckého v Miláně jsou velké práce historické, paleografické a archeologické. Vydal m. j. čtyři svazky díla »Acta ecclesiae Mediolanensis«. Heslem jeho pontifikátu bylo: Pax Christi in regno Christi — Mír Kristův v království Kristově.

J. E. kardinál Dr. Karel Kašpar o Sv. Otci

fp — J. Em. njdp. kardinál dr. KAREL KAŠPAR, kníže arcibiskup pražský, Primas Český, učinil v neděli večer v 19.10 hod. v česko-slovenském rozhlase projev o zemřelém Sv. Otci, papeži Piu XI.:

Očekávaný sice, ale přece nenadálý skon velikého papeže Pia XI. hluboce dojal zvláště ty, kteří lépe sledovali jeho činnost a jeho zápasy, kdož měli příležitost prodlíti několik chvil v jeho blízkosti a slyšeti jeho v pravdě otcovská slova. Ať se jakkoliv soudí o hodnotě Malachiášových proroctví o papežích, jisté je, že označení Pia XI., jakožto »Fides intrepida« je přiléhavé.

Dnes je tomu 17 let, co byl zesnulý Svátý Otec slavnostně korunován, když před tím, dne 6. února 1922 byl ve 14. skrutiniu konkláve zvolen za nástupce Benedikta XV. Jeden z kardinálů prohodil po jeho volbě žertem: »Vedli jsme kardinála Rattiho po čtrnácti zastaveních křížové cesty a nyní jsme jej opustili a nechali na samé Kalvarii.« Na otázku, jak se chce jmenovati, odpověděl nově zvolený papež: »Za

Pia IX. jsem se narodil a byl vysvěcen. Pius X. mne povolal do vatikánské knihovny. Pius znamená mírný, volím sobě jméno Pius.« A před celým sborem kardinálů vyznal: »Jsem odhodlán zachovati a chrániti všechna práva Církve svaté a hájiti všechny požadavky svatého Stolce. Při tom však chci, aby moje proní požehnání, jako záruka míru, lidstvem tak vytouženého, skanulo nejen na Řím, nýbrž na celou církev a na celý svět. Dám tedy své požehnání s vnějšího balkonu sv. Petra.« Tomuto slibu dostal Svatý Otec Pius XI. v míře plné. Kdo sledoval jeho činnost, dovede oceniti, co vykonal pro sblížení národů, pro výchovu kněžského dorostu, pro řešení otázky římské, pro misie a spojení církve východní, pro naši republiku.

Pontifikát Pia XI. spadá do doby těžké a historicky rozhodné. Velké vzdělání historické, železná vůle spojená s nezdolným optimismem, projevující se u Pia XI., dala světu muže, jenž se k obdivu světa postavil jako mocná hráz proti řítícímu se nebezpečí. V příboji bludů zcela nových dává lodičce Petrově správný směr a stojí u kormidla neochvějně, jež řídí celou vahou své osobnosti a své autority, dokud toto kormidlo nevypadlo z jeho ztuhlých paží. Tak si to přál, aby v práci zemřel — tak se i stalo — k zármutku celého světa.

Když Pius XI. po prvé promluvil ke sboru kardinálů, označil svůj program slovy »Pax Christi in regno Christi« — pokoj Kristův v království Kristově. Pozoroval, že celý svět je rozbourán, že lidstvo krvácí z tolika ran, že však nedosáhne pravého a trvalého míru, dokud si neuvědomí, že mír kráčí souběžně s upevněním a rozšířením království Kristova na zemi. To je základní jeho stanovisko, z něhož se organicky vyvíjela jeho bohatá činnost. Jeho otcovské srdce pečovalo především o ty, kteří Krista dosud nepoznali — odtud jeho neúnavná péče o misie. Od té doby, co vydal misijní encykliku, pozorujeme neobyčejný rozmach v misiích. Jeho péče se však obracela i k těm, kteří byli kdysi údy Církve, ale od ní se odklonili. Neúnavně pečoval o to, aby byla připravována cesta rozkojným křesťanům k žádoucímu sjednocení.

Nejmilejší a nejbližší jeho myšlenkou však byla snaha přiblížiti Krista těm, kteří Ho znají. V tom směru pracoval po celý svůj kněžský život. Po 30 let svého vědeckého a kněžského života v Miláně našel vždy dosti času, aby pečoval vedle vědeckých úkolů také o duchovní vedení oněch mladých mužů, kteří se k němu utíkali ve svých duševních potížích. V osmi jazycích zpovídal, a studenti mu vděčili nejen za vědeckou průpravu, nýbrž i za to, že si zachovali poklad pravé víry. Tato horlivost o duše ho provázela i na stolec sv. Petra. Neúnavně volal ku práci v Katolické akci — volal laiky, aby se účastnili na záchraně nesmrtelných duší.

Milí posluchači, my máme zvláštní důvod, bychom vděčně vzpomínali velikého zesnulého, neboť byl vždy pln starosti o náš národ a stál při nás v dobách, kdy jsme byli takřka od všech opuštěni. — Když jsem v listopadu děkoval Svatému Otci za to, co pro nás učinil, dodal: »A učinili jsme ještě více, nežli se ví!« Až jedenkrát historik český bude moci nahlédnouti do archivu vatikánského, tu teprve pozná český národ, jak velikého příznivce, ano přítele, měl ve zvěčném papeži Piu XI.

Naše kolej v Římě »Nepomuceum« zůstane trvalým pomníkem jeho

lásky k nám. Všecky jeho projevy, jež pronesl veřejně nebo v soukromých slyšeních, byly proniknuty opravdovou účastí na našem vývoji hmotném i mravním a duchovním. Vzpomínky, jež se mi vybavují nad rakví Pia XI., jsou nejkrásnější z celého mého života. S jakou láskou vzpomínal vždy mé maminky! A když jsem ho prosil před odjezdem a šel ke stolu se slovy: »Je to krásný dárek! Je to Agnus Dei, který světi papež a posílá královnám a vynikajícím ženám. A tak jej pošlu z Říma r. 1933 pro ni o požehnání, pravil: »Já jí pošlu dárek!« Vstal vaší mamince!«

Co žio, pak nezapomenu něžné opravdě pozornosti Svatého Otce, když jsem před půldruhým rokem v Římě těžce onemocněl. Svatý Otec ihned ke mně poslal svého státního sekretáře, kardinála Pacelliho s velikým — jak pravil — požehnáním, abych se uzdravil a opětně i státního podsekretáře, nynějšího kardinála Pizzardo. Ano i svého osobního lékaře, prof. dr. Milaniho ke mně vyslal. Svatý Otec také chtěl, aby mne na jeho útraty doprovázel lékař z Říma až do Prahy.

A s jakou něžností vzpomínal vždy papež Pius XI. naší zlaté Prahy. V jeho mysli se živě vybavovalo velkolepé panoráma celého města s jeho sty věžemi! Praha mu nebyla totiž cizí. Navštívil ji roku 1890, ještě jako bibliotekář milánský, kdy byl hostem kardinála Schönborna v arcibiskupském paláci. U hrobu sv. Jana Nepomuckého i u Pražského Jezulátka v kostele Panny Marie Vítězné na Malé straně sloužil mši svatou!

S jakým zájmem sledoval Svatý Otec vždy zprávy, jež jsem podával! Jak se těšil ze zlepšených poměrů! Jak i horoucně žehnal celému národu a všem jeho představitelům ještě před krátkou dobou. Nikdo pak netuší radost, jakou pocítovalo šlechetné srdce papeže Pia XI. nad nezapomenutelně krásným průběhem Katolického sjezdu celé republiky v Praze!

I vtom, že moji osobu ráčil povolati do posvátného sboru kardinálů, chtěl vlastně poctiti celou naši republiku!

Právě dnes jsem obdržel telegram podepsaný kamerlengem kardinálem Pacellim: »Kardinál Belmonte, děkan posvátného sboru kardinálského, svým i jménem téhož sboru žádá Eminenci, aby se spěšně vydal na cestu do Vatikánu, jednak aby, možno-li byl přítomen slavnostnímu pohřbu zvěčnělého papeže, jednak aby se zúčastnil volby nového papeže.« S pomocí Boží odjedu tedy v úterý večer do Říma. Prosím o modlitby.

Pius XI. — velký papež — jehož velikost ocení světové dějiny — Pius XI. je mrtev. Zlaté jeho srdce, jež mělo pro nás tolik lásky, došlo. Dobré jeho ruce, jež nám tak často žehnaly a v modlitbě za nás k nebesům se vzpínaly, sklesly.

Pius X. je mrtev, ale žije a žíti bude stále v naší vděčnosti — kterou mu zachováme jako svému duchovnímu Otci i příteli našeho národa.

400leté výročí založení řádu Milosrdných bratří

Uplynulo 400 let od založení řádu Milosrdných bratří. Bylo to 8. listopadu 1537, kdy sv. Jan z Boha, zakladatel řádu, kráčeje Granadou, spatřil na dveřích jednoho domu nápis: »Pronajme se chudým«. I vešel do něho, najal jej a položil v něm základ k svému proslavenému hospitálu, mateřskému to domu řádu, jenž se měl v krátkém čase rozšířiti po celém světě. Na území Česko-Slovenské republiky zavítal již 10. února 1605, kdy se usadil v chudičském hospitálu sv. Barbory ve Valticích na Moravě, jež však tehdy patřily i k Dolním Rakousům. Tím dán počátek řádové provincii germánské, jež se v pozdějších dobách štěpila, až v r. 1919 vznikla z její části provincie Česko-Slovenská.

Bezděčným zakladatelem hospitálského řádu, jež v našich zemích známe pod jménem Milosrdných bratří, jest Jan Ciudad, nazvaný pro lásku k Bohu a k lidem »Janem z Boha«.

Narodil se v Portugalsku, v městečku Monte Moro Nuevo r. 1445. Neobyčejná zbožnost, jež mu byla takřka vrozena, určovala celý jeho život. Když mu bylo osm let, opustil bez dovolení rodičů rodný dům, aby mohl prožívat skvělé náboženské slavnosti v Madridě, o nichž vykládal pcectný kněz, jenž byl jeho rodiči pohostinsky přijat. Pro slabé síly nemohl však hošík dojít do jmenovaného města a zesláblý zůstal u Františka Mayorala, bohatého chovatele dobytka a statkáře v Městě Oropeze.

Statkář se ujal hocha s láskou a pozoruje jeho bystrost, dal jej cvičit ve čtení, psaní a počtech a pečlivě vedl jej i nábožensky. Vyspělý hoch převzal již ve 14 letech starost o pastvu stád. V Boží přírodě cítil se neobyčejně šťasten a mnoho se oddával modlitbám. Jsa znalý četby, oblíbil si životopisy svatých a získal si takových vědomostí a pravd náboženských, že lidé z blízka i z dále ho vyhledávali, aby jim sděloval něco ze svých poznatků. Tehdy Jan se roznítil touhou následovati svaté v jejich chudobě, čistotě a poslušnosti.

Mayoral vážil si tak svého sluhy, jenž zatím postoupil na správce statku, že jej chtěl k němu připoutati navždy sňatkem se svou dcerou. Když svědomitý správce dostal v tom směru nabídku, podstoupil dlouhý a těžký duševní boj, ale zvítězil v něm a oznámil Mayoralovi svoje

zdvořilé, avšak rozhodné — ne. Aby pak ušel dalšímu přemlouvání, opustil službu u statkáře a nastoupil službu vojenskou u svého Krále Karla V., jenž válčil s Františkem I., králem francouzským. Bylo to v r. 1521, když Janovi bylo 26 let.

Kostel Sv. Jakuba
založen ve XIII. století.
Před kostelem stojí vy-
soká věž, do které jest
prolomen ochranný mo-
numentální vchod. Štíhlý
jehlan postaven byl te-
prve r. 1592 a od té doby
roku 1730 a 1842
opravován.

Štěstí však Janovi na vojně nekvetlo, i vrátil se opět na starou službu, doufaje, že bude ušetřen nabídek, o nichž jsme se zmínili. Vskutku měl po několik roků pokoj. Zatím upevňoval se v životě náboženském a cítil v sobě čím dále tím silnější touhu, učiniti pro čest Boží něco neobyčejného.

V Gibraltaru sešel se s vypuzenou rodinou portugalského šlechtice Almeidy a odjel s ní do africké Ceuty. Ale pracovati na rozšíření křesťanství mezi musliny nedovolil mu jeho zpovědník, ano poručil mu, aby se vrátil do Španělska. Jan, jsa zvyklý poslouchati, odjel do Gibraltaru, a chtěje alespoň nějak k rozkvětu víry přispěti, zařídil si potulný obchod se zbožnými knihami a svatými obrazy. Na svých cestách s nimi přišel do Granady.

V městě tomto 20. ledna 1537 kázal blahoslavený Jan z Avily o lásce Boží, jevící se v utrpení Páně, a ukazoval, kterak utrpením zhlazují se hříchy. V té chvíli byl Jan prochnut zvláštním způsobem duchem Božím a zatoužil heroickou silou utrpením zhlazovati hříchy nejen své, nýbrž i cizí. Věděl, že si způsobí nejtrpčí svízele, bude-li považován za pomateného na duchu. I svěřil se jmenovanému blahoslavenci s úmyslem, odčiňovati takovým utrpením hříchy, a skutečně vystoupil jako pomatenec, jenž trýznil sám sebe. I dali se do něho lidé, tloukli ho a vsadili do blázince, kdež v tomto způsobu léčení se pokračovalo. Rány, jež dostával, nebolely ho tak jako bití, jež bylo nutno trpěti jeho spoluchovancům. Po 40 dnech navštívil ho blahoslavený Avila a poručil mu, aby již ustal v sebetrýzni. Jan poslechl. Zůstal sice v ústavu dále, ale již jako sluha a ošetřovatel. Tehdy si umínil, bude-li to vůle Boží, že zařídí si svůj ústav a že v něm bude s láskou ošetřovati jak tělo, tak i duši nemocných.

Svůj úmysl též provedl a 8. listopadu 1537 najal si k tomu účelu dům. Tak našel to, po čem dlouho toužil, totiž hrdinský způsob sloužiti Ježíši Kristu v podobě nemocných. Chtěl plniti slova Spasitelova: »Co jste učinili jednomu z bratrů mých nejmenších, mně jste učinili.« Zamýšlel službou tělesnou získati duše ošetřovaných Kristu, čímž razal řádové heslo: *Per corpus ad animam* — tělem k duši.

Město Granada, oceňujíc činnost Janovu, zakoupilo 1544 a darovalo mu mnohem větší dům, jenž on ještě rozšířil. Do svého hospitálu přijímal nemocné, ať byli kteréhokoliv náboženství neb kterékoliv národnosti. Brzy se k němu přidali pomocníci Antonín Martin, Petr Velasko, Simon Avila, Dominik Piola, Jan Garcia a jiní, jež on slovem i příkladem vedl k životu svatému a k obětavému ošetřování nemocných.

Jan z Boha nezamýšlel založiti řád ošetřovatelů nemocných. Myšlenka ta byla z lidu. Biskup Šebestian Ramireza, chtěje Jana přinutiti, aby chodil ve slušném obleku, jež by nebylo lze nutným darovati, oděl jej v roucho, jaké nosili řeholníci. Jan pak do téhož roucha směl obléci i své pomocníky. Tak připadlo se na myšlenku, že by ošetřovatelé Bratrstva Janova mohli tvořiti náboženský řád.

Toho však se dosáhlo až po smrti zakladatelově.

Jan z Boha zemřel 8. března 1550. Město Granada vystrojilo mu pohřeb nádherou královskou.

Jan vedl život svatý, třebaže ne v každé době stejně horlivě. Nelze dokázati, že by v některém čase žil hříšně. On sice sám se nazýval hříšníkem, ale to tehdy bylo zvykem lidí svatých. První jeho životopisci nevytýkají mu nic povážlivého. Pozdější názor na dočasnou jeho velikou hříšnost je výplodem fantasie.

Řád Milosrdných bratří

Řád Milosrdných bratří založen byl sv. Janem z Boha, který se narodil r. 1495 v Montemoru o Novo v Portugalsku. Otec jeho zemřel rovněž v pověsti svatosti. Osmiletý Jan odešel z domu otcovského a odebral se do Oropesy, kde se věnoval povolání pastýřskému až do svého dvacátého druhého roku. Později stal se vojínem a bojoval se svým pánem proti Francouzům. Po válce vrátil se zase k svému pastýřskému životu. Než brzy nato, když uslyšel, že Turek válčí proti císaři, táhl se svým pánem, hrabětem z Oropesy, do Uher. Po válce vrátil se zase do Španělska, kde krátce pobyv přeplavil se s jedním rytířem do Afriky. Tam rytíř upadl s rodinou v nouzi a Jan mu pomáhal mzdou, kterou vydělával jakožto zednický pomocník po mnoho měsíců.

K radě svého zpovědníka odebral se do Gibraltaru, kde zařídil si obchod knihami. Když za obchodem od místa k místu cestoval, zjevil se mu prý jedenkrát Spasitel v podobě chudého, nuzně oděného hošíka. Jan pohnut a pln milosrdenství vzal ho na ramena. Chtěje mu dopřáti na jednom místě odpočinku, ukázal mu hošík otevřené granátové jablko s křížem uprostřed a pravil k němu: »Jene z Boha. Granada bude tvým křížem« a znenadání zmizel.

Jan odebral se nato do Granady: bylo mu tehdáž 45 let. Na svátek Sv. Šebestiána poslouchal tam kázání stejně učeného jako svatého mistra Avily. Kázání Jana takovou láskou k Bohu roznítilo, že v nesmírném bolu nad vlastními hříchy vyšel z chrámu, z hříchů svých

Celkový pohled na chrám sv. Petra a Pavla. Založen byl v druhé polovici XI. století. Původní stavba gotická vznikla v r. 1250.

veřejně se vyznával, kamenem do prsou se tluka. Za šíleného prohlášen, byl ztýrán a do ústavu pro choromyslné dopraven. Dříve však rozdal veškeré své peníze na vykoupení uvězněných.

Opustiv na zakročení mistra Avily ústav pro choromyslné putoval na poutní místo Quadelup, kde se mu mnohých milostí dostalo.

Maje soucit s ubohými nemocnými a opuštěnými, zřídil v Granadě z almužen, které u dobrodinců vyprosil, nemocnici, do níž na vlastních ramenou donášel ubožáky, jež na ulicích a náměstích nalezl. Velice mu při tom pomáhala hluboká pokora, se kterou jim prokazoval i nejnižší služby. Poněvadž každého chorého chudása přijal, upadl do velkých dluhů. Proto šel do Valladolidu ke dvoru královskému. Král Filip II. přijal ho milostivě a vlídně, hojnou almužnou ho obdařil, kterou Jan obrátil k dobru nemocných. Ano, láska jeho k nemocným byla tak mocná, že když v královské nemocnici v Granadě vypukl požár, na svých ramenou jednoho nemocného po druhém ohněm pronášel, ba půl hodiny v ohni bez nejmenší pohromy vytrval.

Nemaje dosti na péči o nemocné, podporoval také sirotky a vdovy, zvláště mnohé stydlivé chudáasy, nahé a otrhané děti oblékal, vůbec, kde třeba bylo, konal i jiné skutky tělesného i duchovního milosrdenství; obrátil také mnoho hříšníků, z nichž někteří v pověsti světce zemřeli.

Oproti jiným, pln soucitu a milosrdenství, byl na sebe velice přísný, kál se stále, chodil bos a s hlavou obnaženou, při čemž nedbal horka ni kruté zimy. Lůžkem bylo mu rákosí nebo sláma, poduškou kámen — nad ložem však kříž. Plně skutky křesťanské lásky k bližnímu, snášel s obdivuhodnou trpělivostí mnoho potupy a hany, ba také rány, všeho druhu námahy a svízele.

Modlil se téměř bez ustání; Bůh ale obdařil ho také nesčetnými milostmi, zejména darem proroctví a zázraků, kterých více učinil.

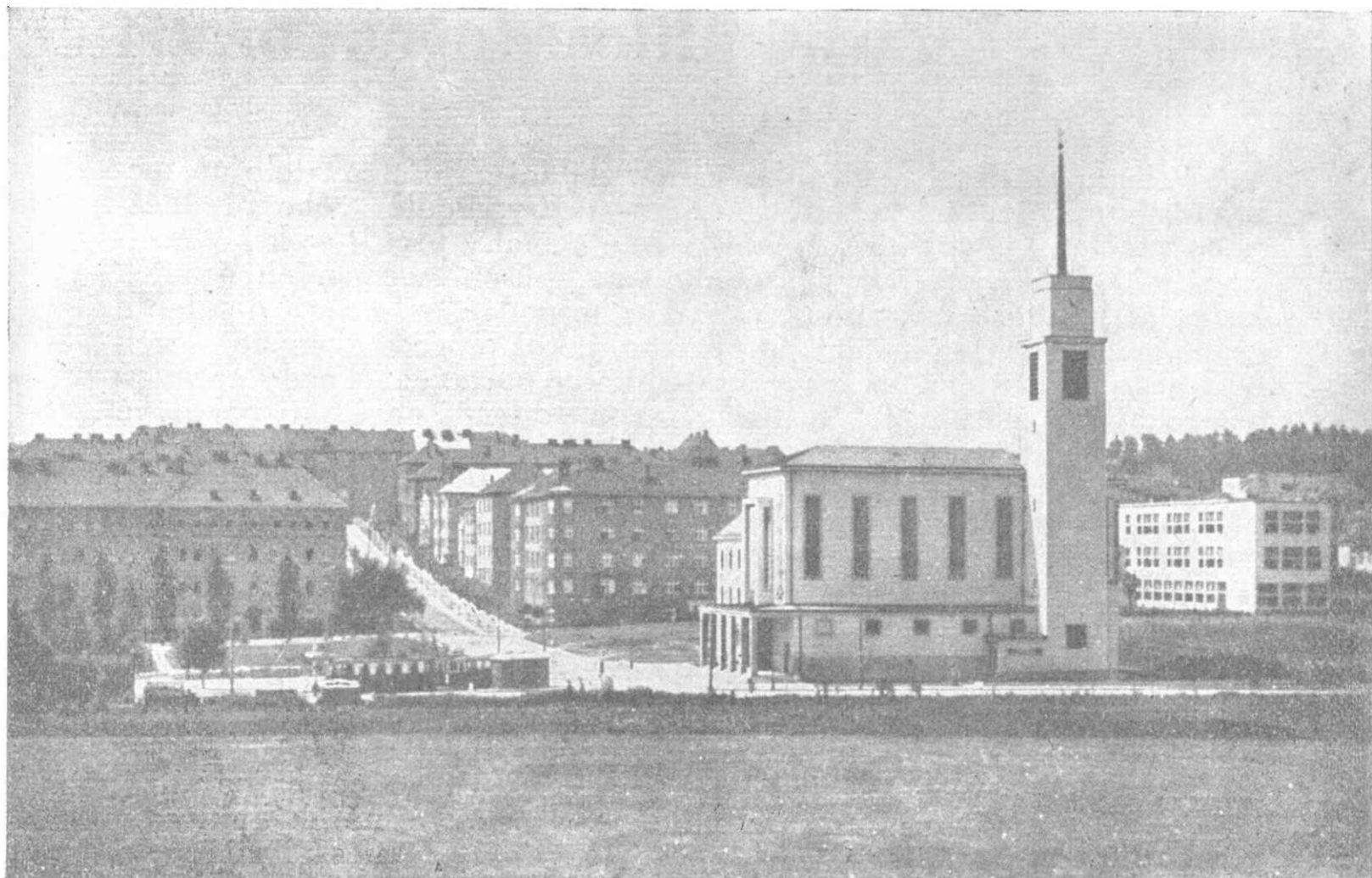
Konečně zemřel, bohaté maje zásluhy i ctnosti, po krátké nemoci, klče s křížem v rukou, smrtí svatou dne 8. března 1550 ve věku 55 let, z nichž 13 roků zasvětil a obětoval službám nemocných a chudých.

Papežové propůjčili řádu, který dnes skoro ve všech křesťanských zemích má nemocnice, hojných výsad.

Papež Pius V. poručil bullou ze dne 1. ledna 1571, aby bratří Jana z Boha jako ostatní mniši nosili škapulíř. Ustanovil dále, že v každé nemocnici jeden z nich může ke kněžské hodnosti povýšen býti a duchovní správu nemocných a Bratří vésti — nařídil však zároveň, aby všichni Bratři stejný šat nosili a řeholí sv. Augustina se spravovali.

Řehoř XIII. nejen potvrdil udělené již výsady, nýbrž založil také v Římě nový řádový dům. On daroval Bratrům chrám sv. Jana Calybity na ostrově sv. Bartoloměje a vystavěl tu vlastním nákladem nemocnici, která jest mateřincem řádu a sídlem řádového generála.

Papež Pavel V. dovolil, aby Bratří skládali slavné sliby řeholní a dekretem ze dne 13. února 1619 vyňal je z biskupské pravomoci. Následující papežové vždy znova potvrzovali jeho výsady. A pod touto ochranou Sv. Stolice, jakož i se zřetelem na věhlas sv. zakladatele přirozeně vzrůstal řád co řádových domů, co do důstojnosti a obliby u lidu. Milosrdní bratří mají nemocnice nejen ve Španělsku

Nový kostel Sv. Augustina.

a v Portugalsku, ale i v Itálii, Francii, v Česko-Slovensku, Polsku, Maďarsku, Německu, Anglii, v Americe a ve Sv. zemi.

Mateřským domem všech řádových konventů ve střední Evropě je konvent Valtický na jižní Moravě. Karel I. hrabě z Lichtensteinu meškav jako císařský vyslanec v Římě poznal Milosrdné bratry a jejich blahodárnou činnost. Vrátiv se do vlasti povolal z Říma dva bratry a usadil je na svém panství ve Valticích, zřídil jim zde klášter a nemocnici r. 1605. Odtud šířil se řád do ostatních zemí rakouských, do Uherska, Polska, Bavorska a Pruska.

Česko-slovenská řádová provincie povstala po rozpadnutí se Rakousko-Uherska z býv. rakousko-české provincie a ustavila se r. 1919 z konventů v zemích českých, k nimž připojeny i konventy na Slovensku. Sídlo provinciála je v Praze.

Život Milosrdných bratří

Všichni Bratři, bez rozdílu, jsou vzděláni za ošetřovatele nemocných a povoláni ku vykonávání této služby. Podle svého předběžného vzdělání, povolání, schopností, píce a snahy určují se k hodnosti kněžské, k lékárně, odboru lékařskému, působí v různých pracích kancelářských, sbírají almužny, vedou hospodářství, pečují o sklep a kuchyni: vždy však zustane od převora, jakožto představeného — neb od kněze až k nejmladšímu v kterémkoliv postavení, každý zároveň ošetřovatelem nemocných a proto jest mu dnem i nocí býti pohotov ke službě nemocných se vši ochotou a láskou. Neboť stlaní postelí, čištění, zdvihání a ukládání všech nemocných hned zrána po modlitbě v kůru — obsluha nemocných při jídle, koná se všemi Bratry v nemocnici společně: práce společná pro všechny zajisté lehčí se stává. Jest tudíž v nemocnici tolik ošetřovatelů, kolik Bratří v domě.

Bratři řídí se řeholí sv. Augustina a stanovami řádovými. Konají každodenně o 5. hodině společnou ranní modlitbu (vyjmuti jsou, kteří mají právě hlídku v nemocnici) a jdou po modlitbě večerní — v zimě i v létě — o 9. hodině na lůžko.

Denní život Milosrdného bratra je: modlitba a práce: práce záleží buď právě v ošetřování nemocných aneb v zastávání nějakého úřadu. Všichni Bratři bez rozdílu střídají se ve hlídce noční s přiměřeným opočkem před ní a po ní.

Život jest společný i při zotavení a zábavě.

Pro svou osobu nesmí Milosrdný bratr ať na penězích, ať na majetku ničeho si ponechati nebo nabýti: dostává se mu totiž od řádu po čas života dostatečného zaopatření vším nutným, takže nemá nedostatku!

Svědomí jeho aspoň jest vždy čisté a volné: vše obětuje z lásky k Bohu nemocným, chudým a nouzi trpícím, jak tomu učil zakladatel řádu sv. Jan z Boha.

Řeholní oděv dostává žadatel jakmile vykáže se všemi potřebnými doklady a dojde povolení k obléknutí od nejd. P. Generála v Římě.

Doba zkušební trvá jeden rok, kdy smí novic složiti jednoduché sliby. Po třech letech může následovati slavné skládání týchž slibů.

Duchovní světští, nebo mužové každého stavu a každého stupně studií — studující, řemeslníci nebo služebníci, kteří zdraví, zbožni jsou a s horlivostí službě lásky k bližnímu se opravdově věnovati chtějí, mohou do řádu býti přijati.

Brněnský konvent sv. Leopolda (1747)

Mezi nejpřednější dobrodince řádu Milosrdných bratří patří vznešený rod knížat z Lichtenšteina a s ním pokrevně spřízněný rod knížat z Dietrichšteina. Skutečnost, že kníže Karel Eusebius z Lichtenšteina (1627—1684) měl za manželku dceru sestry, která byla provdána za mikulovského hraběte Maxmiliána z Dietrichšteina, a že hraběnka Frant. Leslieová byla rozená Dietrichsteinová¹⁾ osvětlí vznik konventu valtického, novoměstského, prostějovského i brněnského.

Zakladatelem posledně jmenovaného konventu je Leopold hrabě z Dietrichšteina, majitel několika panství na Moravě, z nichž některá takřka sousedila s Brnem (Želčice, Sokolnice). Chtěje mítí řád Milosrdných bratří také v hlavním městě Moravy, zakoupil pro něj na nynější Vídeňské (tehdy Václavské) ulici usedlost winkelberskou (Winkler-Bergův dům) a 15. listopadu 1747 (na svátek svého křestního patrona) učinil nadaci 4.000 zl. na 4 lůžka. Provinciál P. Michal Švanda, jenž 5. května 1748 byl zvolen v Římě po třetí provinciálem, poslal do Brna kněze P. Leodegarda Fuchse, pražského rodáka, a Kolomana Kockela, aby darovaný dům převzali a aby činili přípravy k vybudování důstojného konventu. Stavební plány pracoval podle pokynů bratra Kockela František Grim, syn slavného architekta brněnského Mořice Grima, jehož ruka šťastně zasáhla do stavby několika brněnských klášterů. Jelikož staveniště k provedení plánu nestačilo, koupil šlechtetný zakladatel ještě sousedící Tallamakrův hostinec, jenž patřil Otcům jesuitům.²⁾ Po nedlouhé době přípravných prací byl položen 3. května 1749 po slavné mši svaté, kterou sloužil první představený konventu, základní kámen k nové budově řádové. Stará usedlost, v níž zatím bratří bydleli, část po části bourána. Nejdříve bylo stavěno křídlo v nynější Polní ulici, jehož provedení umožnili moravští stavové, kteří k účelu domu darovali 100.000 cihel, a magistrát, jenž věnoval 40.000 cihel. V roce 1751 přišel jako představený Caesarij Kolíček, Med. Dr. jenž r. 1753 zahájil stavbu nynější přízemní nemocnice.

Vchod do ní s ozdobným portálem (jaký se nyní spatřuje při vchodu do konventu), vedl z ulice. Po levé straně krátké chodby byla vrátnice (nynější větší světnice vlevo od oltáře), načež se vcházelo do vysoké, široké a dlouhé místnosti pro nemocné, jež mohla pojmouti 70 lůžek. Vpředu, směrem k ulici, postaven v ní oltář a v pravo menší světnička pro druhou třídu.³⁾ Lze se domnívati, že pražská nemocnice byla brněnské vzorem, ale tato překonala onu rozsáhlostí prostoru a úpravou. 'Tehdejší doba skýtala stěží co lepšího. V té době Brno stále drželo s Prahou stejný krok.' Výstavbu umožnila šlechta a zámožní

¹⁾ Eugen Dostál: Umělecké památky Brna, str. 98.

²⁾ Výčepní právo přešlo no konvent, jenž ho též značně dlouho používal.

³⁾ V této světnici zemřel roku 1829 učený slavista a buditel českého národa Dobrovský.

měšťané, kteří jednak zakládali nadace na lůžka, jednak přispívali dary.

Půdorys budov představoval obdélník s přední strany otevřený a uprostřed do hloubky prázdný. Pravé křídlo podél nynější Polní ulice zabrala v přízemí vpředu lékárna, kterou krásnými malbami vyzdobil Jan Cymbal,⁴⁾ vzadu rozbila stánek vinárna. První a druhé patro zaujal konvent. Levé křídlo bylo vystavěno zpředu na dvě poschodí, ale vzadu (souběžně se Svratkou), pouze na přízemí, jehož výška však sahala až do stropu prvního patra. Zde byla nemocnice. Zadní spoujující trakt tvořily budovy staré usedlosti, do nichž byla dána klášterní jídelna, vedle ní kuchyně a spižírna. Volný prostor mezi třemi křídly byl vyhrazen ke stavbě kostela, jenž měl navázati na přední průčelí obou křídel a utvořiti s nimi nynější frontu do Vídeňské ulice.

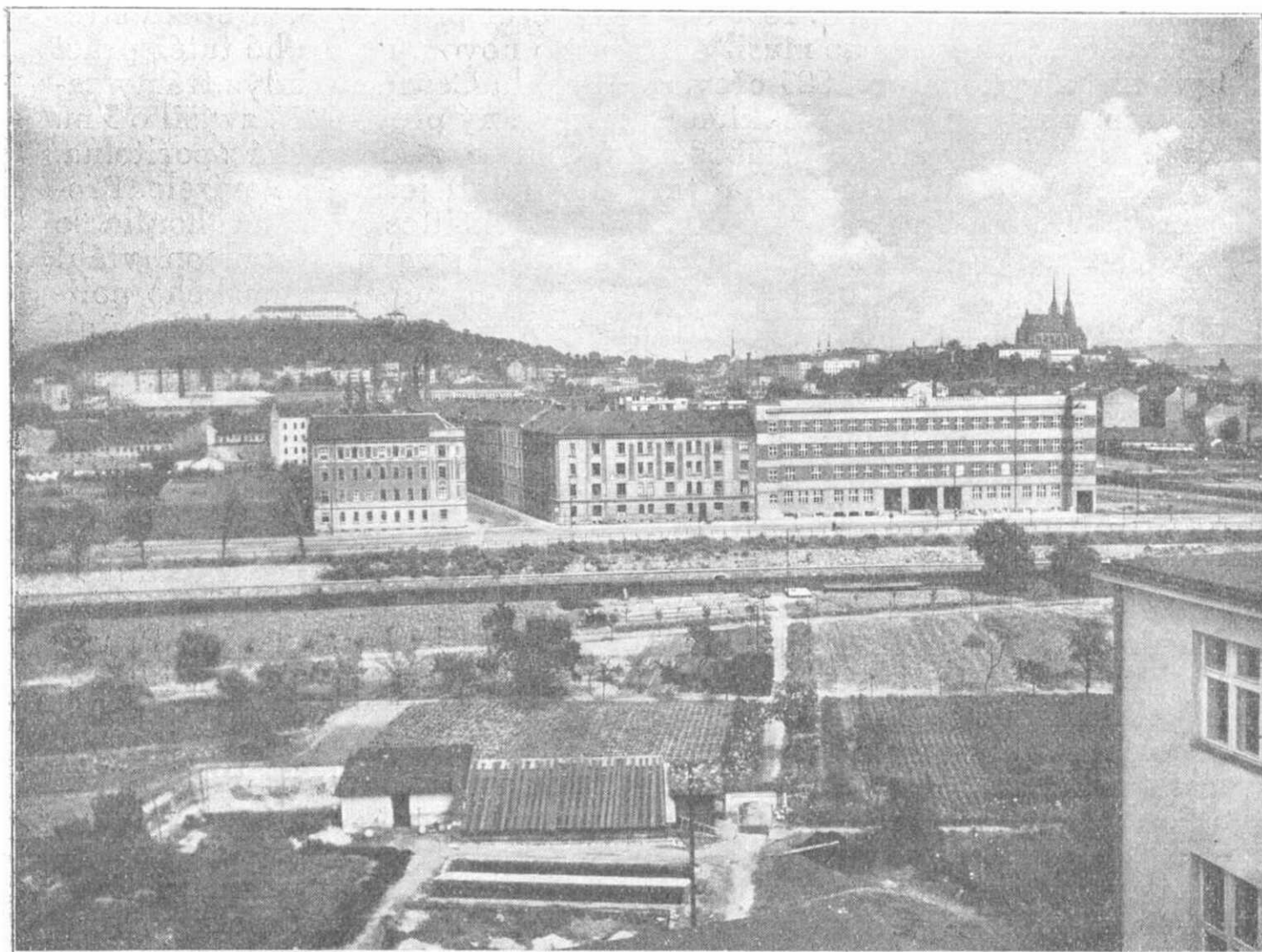
Léta 1754—1757 byla věnována vnitřnímu zařizování konventu, jež prováděl nástupce Kolíčkův P. Paulin Effenberger. Ale po něm přišel opět na dvě období 1757—1763 jeho předchůdce, aby pokračoval v zařízení nemocnice, do níž 7. října 1759 mohl uložit první nemocné. Ještě jednou, a to naposled zavítal do Brna, aby vedl vnitřní výzdobu chrámu 1772—1775. Mimo Brno řídil po 2 období konvent pražský 1766—1772 a zvolen byv konečně v r. 1775 za převora pro konvent těšínský, zemřel tam 14. září téhož roku. Muž podobných zásluh jako P. Švanda v Praze a P. Schön v Prostějově.

Prázdný prostor mezi výše popsány křídly volal po zastavění. Sotva tíha břemen z předešlých staveb poněkud spadla s beder konventu, přikročil převor k stavbě kostela. Dne 12. září 1768 za převora P. Sabiniana Wessenberga, světil brněnský farář Jan Brum slavnostně základní kámen, jenž položen vlevo od vchodu do chrámu. Stavbu prováděl brněnský stavitel Bartoloměj Zindtner podle plánu, jak se zdá, již Františkem Grimem vypracovaných.

Dne 15. července 1771 mohl světicí biskup Matyáš hrabě Chorinský posvětit věžní kříž a jeden zvon. Déle trvala vnitřní výzdoba nevelikého sice chrámu, jenž však může býti oválným půdorysem i výpravou vzorem barokového kostela, mírného a legantního moravského směru. Malba oltářů a stropu byla svěřena brněnskému malíři Jos. Šternovi, jenž vytvořil na oltářích díla mistrná a na stropě (oslava sv. Jana z Boha v nebi), vzhledem na skoupě vyměřený prostor, práci pozoruhodnou. Chrám, na jehož stavbu přispěl největším darem (2.000 zl) hrabě Karel Herzan, byl vysvěcen již jmenovaným prvním biskupem brněnským na druhou neděli po velikoncích (3. května) 1777 za převora Verekunda Faltise (1775—1784).

Po klidných dobách převorů Serviliána Rabentische (1784—1790) a Kosmy Weise (1794—1797) na delší dobu nastoupil v čelo konventu P. Alfons Pfannkuchen (1797—1809), za kterého došel ústav dalšího rozkvětu. R. 1804 postavil nad nemocnicí poschodí a zřídil v něm 11 světnic. Tento vrchní trakt, jakož i druhé poschodí bývalého křídla kuchyňského, zbudovaného Narcizem Nietschem (1809—1831), má svou

⁴⁾ Jan Cymbal podle ústního podání byl sirotek, jehož se ujal v dětství vídeňský konvent. Hošík sloužil řádu jako poslíček a ve volné chvíli nejraději kreslil. Řádoví představení, pozorující jeho zálibu i nadání, dali jej vycvičiti v malířství. Dovedný mistr z vděčnosti postavil své umění do služeb řádu.

Celkový pohled na Brno s terasy nemocnice Milosrdných bratří v Brně.

zvláštní historii, neboť byl od r. 1865 jakoby ústavem v ústavě. V tomto roce, když se začala přestavovati nemocnice u sv. Anny, uzavřel moravský zemský výbor s konventem smlouvu, podle níž se konvent stal filiálkou zemské nemocnice a zavázal se k tomu účelu věnovati 160 lůžek. Po 11 letech za převora Klaudia Budila byla smlouva změněna tak, že místo nemocných budou se přijímati choromyslní muži, nejprve v počtu 50, později až 160. Část choromyslných musela býti umístěna v paviloně, jenž stával tam, kde začíná přístavba do Polní ulice. Tento řádový ústav byl zrušen, kdy byl zbudován zemský ústav pro choromyslné v Černovicích u Brna. V roce 1898 změnil se uvedený místnost na zemský chorobinec.

Za Narcisa Nietsche příční winkelberský trakt vzadu, stará to klášterní jídelna a kuchyně, jenž snad původně sloužil hospodářským účelům, hrozil sesutím. P. Nietsche jej zbořil a na jeho místě postavil nynější dvoupatrové křídlo, čelící do dvora (nynější refektář). Do nemocnice zjednal přístup chodbou, takže vchod z Vídeňské ulice mohl se později zastavěti. Škoda jen, že neponechal se k vůli souměrnosti průčelí starý portál. Mimo toto křídlo vybudoval nově většinu hospodářských stavení. Když se již těšil na odpočinek, byl přinucen k další

stavbě. Dne 26. května r. 1830 o 6 hod. večer prudký víchř srazil střechu věže a P. Nietsch se musil postarat o novou. Po druhé tutéž práci bylo třeba vykonati r. 1883 převoru Michalu Černému, když trámy zatékáním uhnily a vrch se naklonil. Jmenovaný převor věž zvýšil o 3 m. Na dílo značně přispěly Náboženská Matice a Moravská spořitelna.

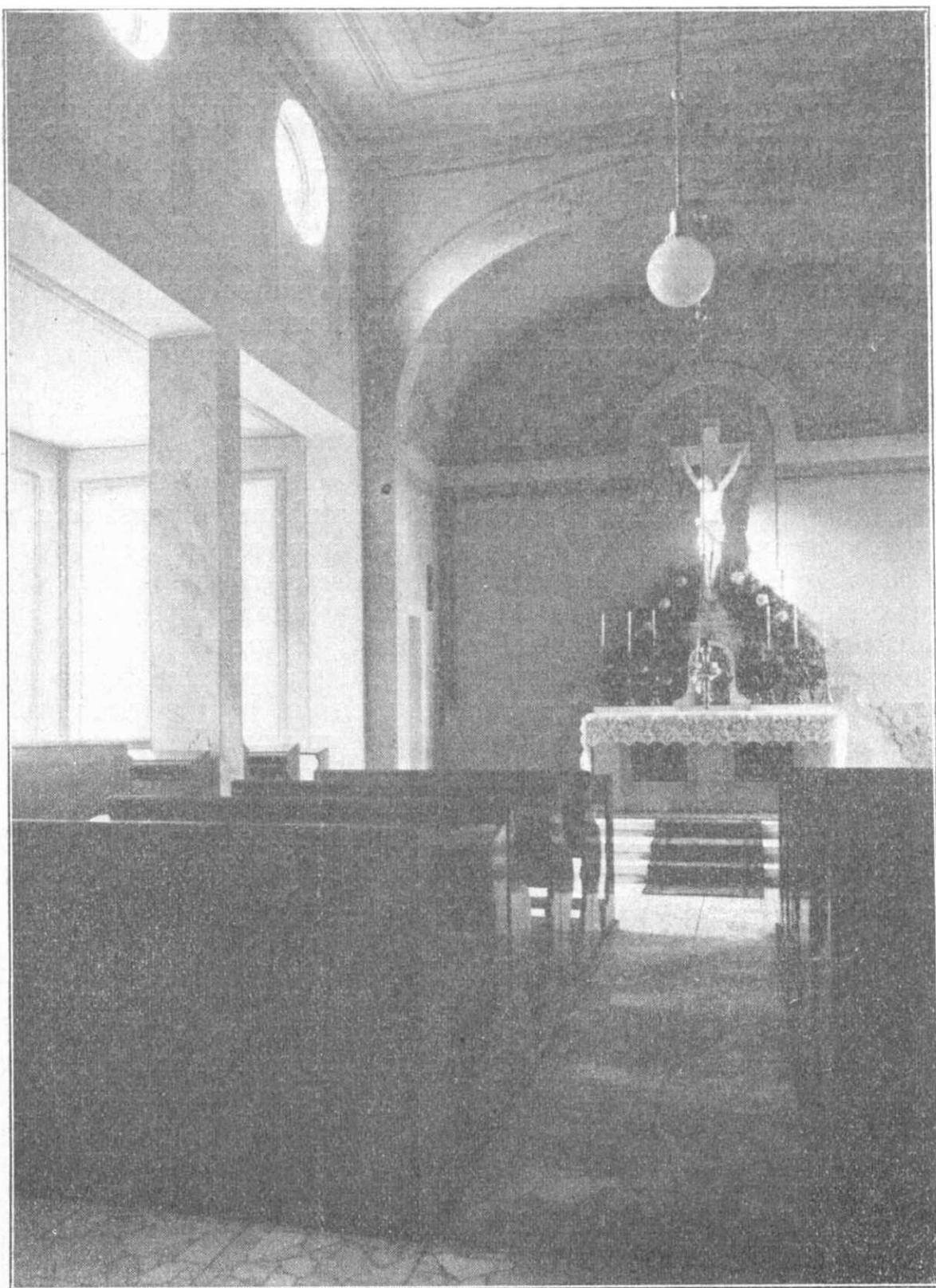
Mimo tyto obtíže měl konvent v 19. století ještě jiné svízele. Přechod z 18. do 19. věku byl velmi bouřlivý. Litice válečná honila se Evropou, zvláště Rakouskem a zastihla též Moravu. Napoleon vtáhl s vojskem do Brna a usadil se v budovách nynějšího zemského politického úřadu. Mužstvo jeho zcela naplnilo konvent, nešetřilo však jeho místností a nemírnilo se v požadavcích. Po bitvě u Slavkova 5. prosince kdejaký kout zaplněn raněnými. Město, stížené kontribucemi, trpělo velmi, ale ještě hůř pochodil konvent. A po bitvě u Aspern a Wagramu r. 1809 bylo jen málo lépe. V r. 1811 dolehl na dům státní krach.

Válka v r. 1866 zachovala se ke konventu milosrdněji. Mimo to, že vyživoval 26 důstojníků a 241 mužů rakouských a 42 důstojníků a 38 mužů pruských, nebyl krutěji postižen. Cholera, jež po válce následovala, uložila sice bratřím mnoho práce, ale zahнала rychle Prusy.

Hůře však nežli všechny tyto zevnější útrapy sužovaly klášter svízele vnitřní, uvolněná kázeň a ochablý duchovní život. P. Kancián Mauroner (1831—1841) dovedl ještě vnitřní i zevní hospodářské poměry ovládnouti, ale jeho nástupcové Sofron Sonnavent, Sergij Böhm a Pankrác Polívka nestali se pány situace. Za nich nejen nelze mluvit o dalším rozvoji ústavu, nýbrž nutno přiznati úpadek, jenž takřka sahá domů na kořen bytí. I v Brně neslo josenfínské »osvícenství« ovoce. Na štěstí našel se muž, jenž dovedl zavčas zavést pořádek; byl jím P. Filibert Janeček. Předně zrušil v domě výčep vína, jenž byl páreništem zla v domě a příčinou špatné pověsti v městě a v okolí. Pak zavedl spoření a pozvolna splácel dluhy, jež za předchůdců dosáhly výše 10.000 zl. Bratry nadchl svým příkladem k věrnému plnění řádových povinností. Do roku 1862 obnovil dobrou pověst konventu a důvěru v něj, o čemž svědčí výše zmíněné smlouvy se zemským výborem. Chvalná pověst již konvent neopustila, což dokazuje zvláště nabídka, kterou dostal od jmenovaného úřadu r. 1895.

Blahé následky obnoveného pořádku ukázaly se též na zevnějším vzrůstu konventního majetku. Na jaře r. 1867 koupil klášter sousední domy v Polní ulici č. 61a a 61 b s jejich zahradami, jež byly připojeny k zahradě konventní. R. 1868 bylo koupeno sousední pole, z něhož byla vzata parcela k stavbě činžovního domu, který byl dobudován r. 1869: zřízeno v něm 41 malých bytů. Asi o 30—40 let později zakupoval konvent domy ve Vídeňské ulici směrem k mostu. R. 1900 byl koupen dům č. 5 za 31.000 zl., r. 1908 č. 3 za 94.000 a konečně r. 1931 část domu č. 1. za 110.000 Kč, čímž se územní plochy a stavební místa sjednotila a zaokrouhlila a dosáhlo se dosti volného místa k budoucímu rozšiřování ústavu i nabylo se zahrad k zotavení nemocných. Zvýšené možnosti rozvoje přinesly co nejdříve konventu novou nabídku.

Roku 1895 rozhodl se totiž zemský výbor moravský, že zřídí na počest 50 letého jubilea panování rakouského císaře Františka Josefa I. zaopatřovací ústav (chorobinec), prozatím pro 120 starých neb z jiné příčiny k práci neschopných mužů, jehož správa byla by svě-

Kaple s II. poschodí nemocnice Milosrdných bratří v Brně.

řena některému duchovnímu řádu. Z té příčiny obrátil se zemský výbor moravský dne 21. prosince 1895 na konvent s dotazem, zda by převzal správu a službu v novém ústavu. Po delším jednání došlo v té věci k dohodě. Zemský výbor se zavázal, že udělí konventu subvenci v částce 50.000 zl. r. m. a na zbytek nákladu, že poskytne bezúročnou půjčku. Za to měl konvent povinnost vybudovati a zařídití ústav. K původní budově konventní v ulici Polní byl kdysi přistavěn výše

zmíněný pavilon, který byl nyní zbořen a na jeho místě vybudována dvoupatrová moderní budova. V ní a v druhém patře staré konventní budovy bylo získáno místo pro 120 chovanců. Se stavbou nového ústavu se započalo dne 10. srpna r. 1896 za převorátu P. Michala Černého. Dne 10. srpna 1898 přijati první chovanci v počtu 21 osob. Slavnostní posvěcení ústavu vykonal však teprve 17. listopadu 1899 brněnský biskup František Salbauer. Výstavbou nové budovy chorobince ukázala se potřeba přeložení hospodářská stavení, jež stála v přímé blízkosti nově pořízeného křídla v Polní ulici. Staré místnosti byly tedy zbořeny a asi ve vzdálenosti 150 m na zahradním pozemku vystavěny nové. Místo, získané odstraněním starého hospodářství bylo proměněno v park k zotavení nemocných a chovanců.

Po výstavbě chorobince nastala doba klidu, již bylo třeba k umořování vzniklého dluhu. Mimo potřebné opravy nedálo se nic pozoruhodného. V tom byl klid přerušen výstřely v Sarajevě 28. června 1914. Po měsíci vypukla válka. Převoru P. Homobonu Kyovskému nastal úkol vésti ústav v nejtěžší době válečné a poválečné. Nemocnici a část chorobince hned od srpna zabral stát za vojenský lazaret, jenž v něm zůstal až do června 1920. Pochvalné uznání, jehož se dostalo konventu od generála Podhajského, svědčí, že správa se starala o vojáky pečlivě a že bratři ošetřovatelé plnili své povinnosti co nejsvědomitěji. Sama dlouhá doba, po kterou vojáci byli ponecháni v řádové nemocnici, mluví pro bratry co nejpríznivěji. Jinak trápily konvent svízele známé z popisů předešlých. Zvony, píšťaly varhan, kovové nádoby pobrány. Nové zvony pořídil r. 1924 převor Josue Šalamoun: Sancta Maria ve váze 510 kg, S. Joannes de Deo 243 kg a S. Joseph 170 kg. Posvětil je 12. října nejd. P. František Bařina, staro-brněnský opat. Lila je firma Manoušek v Brně.

Ale sotva zavítaly doby míru, hned se pracovalo na dalším rozmachu ústavu, jenž postupoval s prudkostí prvotních dob. Jakmile P. Jonáš Caletka ujal se správy, zahájil široko založenou činnost k výstavbě nové operační síně. Sbírký za tím účelem konané i ofěrami ve chrámech nevynesli sice ani poloviny potřebné sumy, to však provedení jen o nějakou dobu oddálilo. Zatím roku 1920 v celém domě a kostele zavedeno elektrické osvětlení (dosud se svítilo petrolejem a plynem) a opraveny budovy konventu, nemocnice, chrámu a činžovního domu, což si vyžádalo nákladu 150.000 Kč. Teprve r. 1923 za převora P. Josue Šalamouna byla přistavěna k chirurgickému oddělení operační síň o čtyřech místnostech (předsíň, umývárna, roentgenologická laboratoř a operační síň). V téže době úplně na jiné stroje převedeno ústřední topení v nemocnici, jež zavedeno i do starých místností chorobince nad nemocnicí. Práce si vyžádaly nákladu čtvrt milionu Kč. Místnosti vysvěceny 18. listopadu za přčetné účasti lidu opatem Františkem Bařinou O. S. A. Nedlouho před započatím práce v nové operační síni náhle 16. září zemřel nezapomenutelný primář chirurgie Dr. Bohdan Vašek, jenž za skrovných poměrů úspěšně pracoval a těšil se na práci v moderním prostředí.

S novou operační síní a s nástupci jmenovaného nebožtíka, uni-

Chrám sv. Tomáše s klášterem. — Původně trojlodní kostel gotický ze XIV. století stál celkem neporušen husitskými bouřemi do roku 1645, kdy byl však za obléhání Švédů skoro úplně zničen. Po r. 1662—1668 byl pak znovu restaurován. Sochy umístěné ve výklencích fasády jsou od znamenitého sochaře znojemského Antonína Webra.

versitním docentem Dr. Janem Zahradníčkem, slavným ortopedistou,⁵⁾ a s jeho výtečným pomocníkem Dr. Janem Trnkou jako by zavál čerstvý obživující duch celým chirurgickým oddělením. Slavná pověst Dr. Zahradníčka přesahovala hranice Moravy. Internu pak docent Dr. Josef Mendl vždy udržoval v nejlepší pověsti. Nával nemocných, zvláště druhé třídy, nutně žádal rozšíření nemocnice. Zemský výbor ochotně přenechal k tomu účelu polovici prvního patra nového chorobince, jež byla vkusně přizpůsobena r. 1924. Ale i s tím se vystačilo pouze na krátkou dobu. R. 1928 vedl chirurgické oddělení pozdější univ. prof. Dr. Karel Neuwirth, specialista urologických nemocí. Tehdy musilo se přibrati celé jmenované patro, čímž se celkem získalo 10 pokojů o dvou lůžkách a dvě světnice s 12 lůžky třetí třídy pro nemocné ženy. Chovanci chorobince, kteří byli v těch místnostech ubytováni, byli přestěhováni do konventu letovického, jenž byl za tím účelem rozšířen. Ošetřování řádové v nemocnici svěřovaly se teď významné osoby jako: Dr. Jan Sedlák, prof. theologie a slavný dějepisec († 8. V. 1924), Dr. Václav Vondrák, univ. prof a slovatný slavista († 13. VIII. 1925) a Dr. Alois Kolísek, prof. theologie a národní pracov-

⁵⁾ Roku 1933 byl zvolen a jmenován řádným profesorem Karlovy university v Praze.

ník, zasloužilý zvláště o Slováky a Hlinku (†25. VIII. 1931). O těch, kteří se v nemocnici uzdravili, se nemluví.

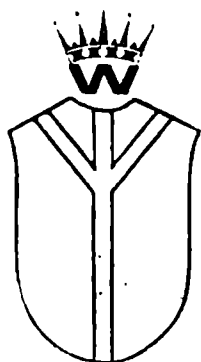
Rozmach nemocnice vyžadoval lepšího vybavení operační síně, zvláště dokonalého roentgenu. O to se zasloužila r. 1930 Ústřední sociální pojišťovna v Praze, která nejen darovala moderní roentgenu přístroj, nýbrž i svým nákladem dala provést adaptační a instalační práce, jež samy si vyžádaly nákladu 120.000 Kč. Práce ty prováděl nástupce P. Agapita Příbyla (1925—1928) P. Longin Horák bývalý převor v Těšíně a Gorici, generální tajemník a generální definitor (1919 až 1928). Výtečný tento muž a vzorný řeholník, jenž prohlížel do budoucnosti, věděl, že všechno, co se dosud v Brně stalo pro rozkvět ústavu, je práce prozatímní a že doba nutně vyžaduje pronikavého rozšíření nemocnice. Činil tedy (i P. Příbyl) přípravy, jež záležely v tom, co jest nejnutnější, ve shromažďování peněžitých prostředků. Provedení díla svého se bohužel nedočkal: zemřel 6. července 1931. On postaral se roku 1930 též o důkladnou opravu kostela za 28.000 Kč.

Za něho byla odhalena 6. ledna 1929 na průčelí konventu pamětní deska učenci a národnímu buditeli, knězi Josefu Dobrovskému, jenž toho dne před sto lety zemřel ve světničce, jenž jest za deskou.

Po smrti P. L. Horáka převzal správu konventu P. Turibius Veselý, dosavadní převor v Novém Městě nad Metují, a před tím převor v Letovicích, jenž plány a úmysly, pojaté jeho předchůdci, provedl. Podle nich měla v Polní ulici se zbořit stará prádelna (domek nízký, ale dlouhý), vedle ní výkrovní kaple, na dvoře márnice a veranda před stolárnou a na jejích místě měla se postavit nová nemocnice z průčelní stranou 57 m dlouhou.

P A R A M E N T Y

a vše pro kostel
a veledůstojné duchovenstvo
dodává solidně česká firma

EM. WERNER, kom. spol.
BRNO, Starobrněnská 17.

(tel. 17.311)

Nemocnice Milosrdných bratří v Brně

Dne 21. října 1934 byla slavnostně otevřena a vysvěcena nová budova nemocnice Milosrdných bratří v Brně, která vyrostla skromně v ústraní tiché ulice, krytá starou budovou a košatými stromy a oddělená řekou a zahradami od rušného života brněnských ulic. Jsem přesvědčen, že mnoho těch, kteří denně projížděli živou tepnou Vídeňské ulice ani si neuvědomili, že za chladnými zdmi kostela a starého traktu nemocničního roste velká, nová, moderní nemocnice. Za nemocnicí, z dob Marie Terezie postavenou v l. 1747—1757, několikrát přestavovanou a s velkými obtížemi a nedokonale přizpůsobenou požadavkům doby, stojí dnes hotová budova naprosto moderní, vybavená vším, co pokrok hygieny a lékařské vědy předpisuje v roce 1934. Není to budova malá, neboť rozloha nově zastavené plochy činí přes 1200 m² a budova pne se do výše 3 pater. Pojem o rozsáhlosti stavby můžeme si učiniti, když uvážíme, že na stavbu se upotřebilo 700.000 cihel, 70 vagonů cementu a 2500 m³ šterku a písku.

Stavba je provedena z cihel, stropy jsou železobetonové, náležitě proti zvuku izolované. Též stěny jednotlivých pokojů jsou zvukotěsně izolovány, což zaručuje naprostý klid a ticho ve všech pokojích určených pro nemocné. Velký klid a ticho uvnitř budovy zaručuje též ideální poloha budovy, jejíž hlavní fronta obrácena k jihu hledí do tiché, velmi málo frekventované Polní ulice a do zahrad kol této ulice rozrozených. Zadní fronta nemocnice hledí do velkého komplexu zahrad patřících konventu, jež táhnou se až k řece Svatce. Část těchto zahrad upravena je jako park pro nemocné. Zahrady v okolí nemocnice a ta okolnost, že v širokém okolí nemocnice není žádných továrních objektů, zaručuje nové budově dostatečný reservoir čerstvého vzduchu. Velké péce při projektu byla věnována tomu, aby této příznivé polohy co nejvíce se využilo a aby všechny nemocniční pokoje a chodby měly dostatek přímého denního světla a slunce. Velký rozsah stavební plochy dovoľoval nám nešetřiti úzkostlivě místem a byť bychom i z finančních důvodů nehýřili, přece všechny místnosti, hlavně chodby a pokoje nemocných jsou neobyčejně prostorné a světlé. Hygieně a čistotě byla věnována péce, všude byly provedeny bezesparé podlahy (terazza) s 20 cm soklem, rozdělené na jednotlivá pole s mosaznými vložkami. Toliko na třídním oddělení jsou podlahy kryté linoem a chodba gumovým kobercem.

Stavba je řešena takto: budova je přístupna hlavním vchodem z Polní ulice a širokou chodbou spojená též se starou nemocnicí. Vějdeme-li do budovy hlavním vchodem, octneme se nejdříve v rozsáhlém vestibulu, vyloženém mramorem. Proti hlavnímu vchodu nalézá

se pohodlné široké žulové schodiště s lůžkovým výtahem, spojující všechny tři poschodí.

Popis budovy: V suterénu umístěna je moderně vybavená elektrická prádelna, sušárna a žehlárna. Dále nalézají se tam místnosti pro uskladnění prádla a šatů nemocných, dále kotelna se třemi samočinnými kotly na výrobu teplé vody pro vytápění celé budovy a kotlem na spotřební teplou vodu pro mytí a koupání. Zbývající místnosti slouží za skladiště.

V přízemí, vpravo od hlavního vchodu, nalézají se administrační a přijímací kanceláře. Vlevo od hlavního vchodu nalézají se pracovny a ambulance všech oddělení nemocnice. Ambulance jsou úplně odděleny od ostatních částí budovy, takže nemocní z venku přicházející, nepřijdou vůbec do styku s nemocnými v nemocnici dlícími. Všechny místnosti pro ošetřování nemocných jsou velmi prostorné a moderně vybavené. Chirurgická a urologická ambulance skládá se z pěti místností, velké čekárny, tří vyšetřovacích pokojů a laboratoře. Zařízení urologie odpovídá nejmodernějším požadavkům. Všechny moderní nástroje umožňují vyšetřování močového traktu a nástroje umožňující nekrvavé (endovesikální) operace, jak močového měchýře, tak i prostaty, jsou v bohatém instrumentariu zastoupeny. Nepochybuji, že urologické oddělení nové nemocnice bude nejlépe a nejmoderněji vybavenou urologickou stanicí v naší republice a úplně vyrovná se moderním ústavům toho druhu v cizině. Přednostou chirurgického a urologického oddělení je prof. Dr. Karel N e u w i r t. Společná čekárna spojuje chirurgickou ambulanci se stanicí roentgenovou, která slouží k potřebě všech oddělení. Ambulance interní skládá se ze tří místností: čekárny, laboratoře a vyšetřovací místnosti. Laboratoř je zařízena pro všechny metody chemické a mikroskopické, jež vyžaduje diagnostika interních nemocí. Je zde též přístroj měření basálního metabolismu a Boulittův elektrokardiograf. Přednosta II. interního odd. je primář Doc. Dr. M. Š t e j f a. Přednosta I. interního odd. je Doc. Dr. Josef M e n d l. Ambulance otolaryngologická skládá se z čekárny, z vyšetřovacího pokoje a z operačního sálu, moderně zařízeného pro menší operační výkony. Primářem otolaryngologického oddělení je Dr. Vratislav J i n d r a.

Za ambulancí urologickou široká chodba spojuje novou budovu s budovou starou, v níž nachází se úplně přestavěná kuchyně, adaptovaná pro potřeby nové budovy a spojená zvláštním výtahem na dopravu jídla se všemi třemi poschodími. V pravém křídle přízemním nalézá se prostorná místnost určená pro fyzikální léčbu, vybavená diathermií, horským sluncem, čtyřkomorovou lázní, enterocleanerem a jinými fyzikálně-therapeutickými přístroji.

První patro tvoří třídní oddělení se 14 dvoulůžkovými a s 3 pokoji s jedním lůžkem. Třídní pokoje jsou vysoké, prostorné a vzdušné; okna většinou jsou obrácena k jižní straně. Tím, že malba pokojů, barva linolea a barva nábytku je řešena ve třech barvách, modré, žluté a zelené, ztrácí pokoje chmurný ráz obvyklých bílých nemocničních pokojů a nabývají veselejšího, přívětivějšího rázu moderních obytných pokojů. Do všech pokojů zavedena je teplá i studená voda, signalizační světelná zařízení a zásuvky pro radio. Pokoje ústí do široké, světlé chodby, kryté širokým gumovým kobercem. Na druhé

straně chodby je velká místnost 87 m² pro denní pobyt, jež je velmi jednoduše, ale vkusně řešena a jistě stane se útočištěm nemocných, kteří nejsou již upoutáni na lůžko. Vedle této místnosti nalézá se světlá a vzdušná místnost pro kuřáky.

Hlavní vchod do nemocnice Milosrdných bratří v Brně, Polní ul.

V prvním patře nachází se též v západním křídle budovy velký operační sál pro aseptické operace. Sál oddělen je velkou předsíní od ostatní budovy a skládá se z přípravný, umývárny, z vlastního sálu a sterilisace. Svými zařízeními technickými odpovídá operační sál všem nejmodernějším požadavkům moderní chirurgie. Jejich detailní popis vymyká se z rámce tohoto článku. Operační sál a přilehlé místnosti jsou vytápěny samostatným vzdušným topením, které je naprosto hygienické, ježto vzduch čerpaný do sálu prochází olejovými filtry, které dokonale jej pročistí. Topení umožňuje též stálé odssávání vzduchu promíseného výparů z narkosy a zaručuje stálý přístup čistého filtrovaného vzduchu čerpaného ze zahrady.

Přístroj udržuje automaticky teplotu operačního sálu na stejné výši a v létě umožňuje též chlazení vzduchu v operačním sále.

Druhé patro je rozděleno na mužské a ženské oddělení a obsahuje v mužském oddělení 7 pokojů se 64 lůžky, v ženském oddělení 6 po-

kojů se 44 lůžky. K oběma oddělením připojeny jsou vhodné místnosti pro denní pobyt a otevřené verandy s překrásnou vyhlídkou na Špilberk. Vedle schodiště zřízena je prostorná kaple s chorem a sakristií, jež při velké své jednoduchosti je velmi vkusná a působí příjemným, teplým dojmem.

V třetím patře nalézá se 12 pokojů pro 4 lůžkách. (V celku získáno v nové stavbě 187 nových lůžek pro nemocné.) Pokoje jsou nižší než v dolejších poschodích, působí však menšími svými rozměry velmi útulně. Zbytek poschodí tvoří klausura sester, která zabírá 5 pokojů a 1 hostinský pokoj pro ženy. Velká veranda ve třetím poschodí bude sloužiti v letních měsících za sluneční lázně pro těžší nemocné. Pro nemocné lehčí zřizuje se v slunných zahradách přiléhajících k budově, krásný rozsáhlý park.

Ještě několik slov o tom, jak nemocnice se tvořila a rostla.

Bylo tomu právě letos v říjnu 13 let, co zesnulý převor P. Agapit Příbyl, člověk zlatého srdce, uváděl mne v úřad primáře chirurgického oddělení této nemocnice. Nepředával mně vlastně chirurgické oddělení, nýbrž skoro prázdný chorobinec, k němuž přistaven byl nový operační sál a adaptováno malé třídní oddělení. Můj předchůdce prof. Dr. J. Zahradníček, působil v nemocnici velmi krátce. Toliko 1 a půl roku. Po jeho odchodu opustila nemocnici též jeho bohatá, převážně orthopedická klientela. Bylo velmi obtížno zavést nový proud nemocných do nemocnice, která měla v obecnstvu spíše pověst jako útočiště neduživých, pro něž ostatní nemocnice neměly místa, jako útočiště nezhojitelně nemocných a lidí opuštěných. Usilovnou prací však přece podařilo se nám okruh nemocných stále a stále zvyšovati a zlepšovati i pověst chirurgického oddělení nemocnice. Z přiložené tabulky je jasné viděti, jak rok od roku zvyšoval se počet nemocných, který stoupl z počtu 950 v r. 1925 na 2007 v r. 1932. Počet ošetrovacích dnů stoupl v téže době z 23.992 na 42.243. V r. 1925 provedeno bylo 49 větších aseptických operací. V r. 1932 1018. Do operací těchto nejsou čítány menší operace a několik set endovesikálních operací provedených z velké části u amulantních nemocných, ani na tisíce cystoskopických vyšetření. Celkem provedeno bylo za dobu 8 let mého působení 6543 velkých operativních výkonů. Je to jistě číslo úctyhodné. uváží-li se hlavně, že skoro všechny tyto operace provedl jsem se svým věrným a neúnavným spolupracovníkem Dr. Janem T r n k o u.

Rok	Počet nemocných	Počet ošetrovacích dnů	Počet operací
1925	915	23.953	449
1926	869	23.992	461
1927	1.107	26.420	558
1928	1.541	30.740	716
1929	1.562	37.129	730
1930	1.741	39.941	862
1931	1.838	40.356	933
1932	2.007	42.343	1.018
1933	1.796	34.188	946
1934	1.365	—	690

do I. X. 1934.

Lékárna v nemocnici Milosrdných bratří.

Větší počet nemocných nutil nás již v r. 1928 rozšířiti oddělení o 5 pokojů druhé třídy a 2 pokoje třetí třídy pro ženy, které adaptovány byly z místností, kde dříve umístěn byl zemský chorobinec. Adaptace tyto prováděl zesnulý převor P. Longin Horák. Řídil je osvědčený stavitel našeho řádu, náš nynější převor P. Turibius Veselý.

Přes toto rozšíření stále jsme cítili, že vše je pouze provisoriem a že není možno v starých budovách udržeti krok s moderním rozvojem chirurgie a že nutno pomýšleti na stavbu nové nemocnice. Uvědomovali jsme si jasně, že stavět musíme, ale též nám bylo jasno, že nejdříve musíme zajistiti pro stavbu nutné předpoklady. Jedním předpokladem bylo zajistiti stálý příliv nemocných a zvýšiti důvěru nemocných a lékařů v náš ústav a jeho lékaře. S velkým porozuměním setkali jsme se hlavně u vedoucích činitelů Okresní nemocenské pojišťovny v Brně. Jsem velikými díky zavázán hlavně svým přátelům vrchním lékařům Okresní nemocenské pojišťovny Dru Drškovi, Koutnému, Havlovi a Nesňalovi, kteří poukazováním nemocných zajistili nám stálý příliv nemocných a plné obsazení nemocnice. Též Zemský výbor v čele s přisedícím prof. Drobným, vyšel nám vstříc, že převzal prostřednictvím zemské nemocnice finanční náklad na stále vydržování 25 nemocných. Těmito zásahy a přízní výše uvedených podařilo

se nám dáti našemu ústavu pevný finanční základ, který zajišťoval též jeho finanční prosperitu i do budoucnosti. Další obtížná otázka byla zajistiti finanční náklad na stavbu nemocnice. Řád Milosrdných bratří a jeho česko-slovenská provincie, která ustavena byla v r. 1919 v nejtěžších dobách poválečných, není bohatým řádem, oplývajícím bohatými hmotnými prostředky, neboť v intencích řádu vždy bylo a jest, obrátiti veškerý příjem ve prospěch trpících nemocných. Též stavbou velké nemocnice v Praze v r. 1925, která vyžádala si nákladu kol 12,000.000 Kč a na niž museli přispěti a se zaručiti všechny konventy v Česko-slovenské řádové provincii, velmi ztížil finanční možnosti brněnského konventu. Přesvědčili jsme se, že nelze spoléhati na pomoc státu, země a města pro těžkou hospodářskou krizi a bylo nám tudíž jasno, že v každém ohledu musíme spoléhati pouze na sebe, na svou práci a na pomoc dobrodinců.

Zemřelý P. Longin Horák podporoval nás v našich snahách; bohužel byla jeho energie v posledních letech jeho života podlomena následky zákeřné nemoci, která dostavila se jako následek těžkých válečných útrap a těžkého zranění, jež utrpěl konaje uprostřed válečné vřavy službu milosrdenství raněným vojákům jako převor nemocnice Milosrdných bratří v Gorici. Jeho nástupce, nynějšího převora P. Turibia Veselého poslala nám Prozřetelnost. Ihned po svém nastoupení chopil se s velkou chutí práce a od prvního dne svého úřadu, možno říci že každou minutu, ve dne i v noci, věnoval stavbě nové nemocnice. Nový náš pan převor měl odvahu, měl chuť a energii k práci a měl též všechny potřebné znalosti jako osvědčený stavitel, neboť pod jeho vedením vystavěna byla již nová část nemocnice Milosrdných bratří v Letovicích a on to též byl, který prováděl v r. 1923 a 1928 všechny adaptace v naší nemocnici. Je nesporno, že když podařilo se jeho předchůdcům a nám vytvořiti všechny příznivé předpoklady pro novou stavbu, stavba sama je jeho dílem a on o ní má největší zásluhu. On byl architektem, on byl stavitelem a jak nová budova svědčí, stavitelem dobrým a moderním, který měl vždy neobyčejné pochopení pro nejmodernější požadavky a jehož heslem bylo vystavěti nemocnici, jež by zůstala dlouho moderní a v každém ohledu vyhovovala potřebám nemocných i lékařů. Neobyčejně šťastnou ruku měl náš nejvyšší stavební vedoucí ve volbě svých pomocníků, kterými byli stavitelé Pisinger a Zeman a arch. Samořil.

Dnes toto velké dílo je hotovo. Má velkou cenu, nejen tím, že vyžádalo si nákladu přes 4 a půl milionu, ale hlavně, že vzniklo v těžkých dobách, skýtajíc práci velké řadě pracujících lidí, že vzniklo čistě ze služby a lásky k trpícímu lidstvu. Vzniklo bez podpory státu, země a města. Jen práce, láska k bližnímu, soucit s trpícím, štědrost lidumilů dala potřebné finanční prostředky, aby dílo mohlo býti dokonáno. Naše nemocnice v nynějších rozháraných dobách je krásným pomníkem, ukazujícím, že láska a milosrdenství ještě se světa nezmizelo a že láska a milosrdenství dosud dovedou tvořit největší hodnoty.

Přes 400 let slouží řád Milosrdných bratří těm nejpotřebnějším, těm, kteří ztratili největší bohatství, totiž zdraví. Tři sta let slouží již v naší vlasti a skoro dvě stě let v městě Brně. »Po skutcích je poznáte«, praví písmo svaté. Nemocnice Milosrdných bratří v Praze i

Nemocniční kuchyň Milosrdných bratří.

v Brně jsou skutky, po nichž nejlépe můžete poznati zásluhy členu řádu Milosrdných bratří. Tyto stavby vydávají nám svědectví, že každá podpora byla dobře užita a že podporovali jste dobrou věc. Pomáhejte jim dále, neboť jistě plně si to zaslouhují.

Nová budova dává Bratřím i nám lékařům nové možnosti pro další rozvoj naší činnosti a naší služby trpícím nemocným. Bůh žehnal naší práci v staré budově, prosíme jej, aby pomáhal nám i v nové budově.

Nástěnné kříže pro školní učebny v různých velikostech a provedení.
plastické státní střední znaky d o d á obchodníkům

Antonín Malík, továrna na sochy

BRNO, Bratislavská čis. 47. — Telefon 15892.

F. ŠPILAR

TOVÁRNA NA LISOVANÉ ZBOŽÍ Z KOVŮ

Zámek Žďár (Morava)

telefon č. 7.

Vyrábí: veškeré kovové předměty, hodící se pro hromadnou výrobu
na lisech a výlisky za studena.

Specialita: NÁBYTKOVÉ ZÁMKY.

Žádejte ceníky. — Rozpočty zdarma.

AMBROSOVY PRAVÉ HANÁCKÉ

KLOBÁSY

denně obdržíte čerstvé v Brně

ve Foltýnově pražském uzenářství

proti hlavnímu nádraží.

PRAVÉ HANÁCKÉ KLOBÁSY

moravská uzená masa každý den čerstvě uzená Vám dodá

FRANT. AMBROS

hanácké exportní uzenářství, vývoz hanáckých klobás a uzeného masa

HULÍN. — Telefon 26.

První brněnská továrna na
SODOVOU VODU — SKLAD MINERÁLNÍCH VOD.
OVOCNÉ ŠTÁVY

A. SAZAWSKY

NÁSTUPCI

O. a J. ŽIVOTSKÝ

BRNO, FRANCOUZSKÁ 78. — Tel. 16635.

Vývoz a sklad černoohorského piva.

**V případech úmrtí, obraťte se s důvěrou
na katolický pohřební ústav**

„CHARITAS“

JOSEF SVOBODA a spol.

V BRNĚ, Kozí ul. čís. 12. Telefon 15.656.

Pekařská ul. č. 56. Telefon 17.493.

KRÁLOVO POLE, Palackého třída č. 56. Telefon 15.777.

ŽABOVŘESKY, Komenského nám. čís. 8a. Telefon 19.723.

REMISE A SKLADY ve vlastním domě, Brno, Křížová 65.

Telefon 15.656.

**PODNIK NEJSTARŠÍ, NEJKULANTNĚJŠÍ A NEJ-
LEVNĚJŠÍ TOHO DRUHU.**

Obstarává pohřby, exhumace, kremace a převozy do všech míst
vlastními pohřebními automobily.

PRODEJ RAKVÍ V HOJNÉM VÝBĚRU.

Doporučujeme

*op. d. duchovenstvu a našim katolickým
rodinám firmu*

ALOIS VÝROSTEK

dámský a pánský krejčí

BRNO - ŽABOVŘESKY

Fandrlíkova 2.

Veškeré práce rychle a přesně.

Telefon 16.746.

Motorový

líh

přispívá

k hospodářské

obrodtě

Přijedete-li do PRAHY.
neopomeňte navštívit

HOTEL PAŘÍŽ

středisko moravské společnosti.
Tel. 602-21.

Doporučujeme k nákupu
VELKOOBCHOD PAPÍREM

ANT. BOHANES, Brno

Sklady, kanceláře a prodej ve velkém: NOVÉ SADY 17.

Prodej detailní: ČESKÁ 14.

Zastoupení továrny na papír a sklady: ve Slavošovicích. — Výroba sešitů
a knih — Kancelářské a školní potřeby. — Veškeré papíry pro tiskárny.

V Přerově

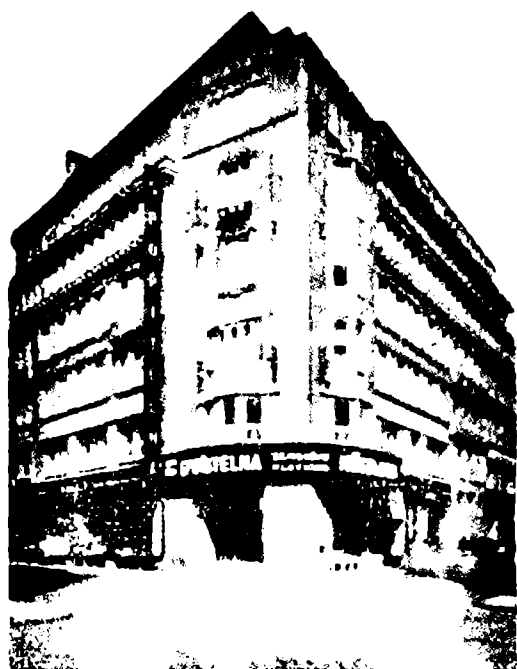
doporučujeme chvalně známou

restauraci Akciového pivovaru

Výborná domácí kuchyně. — Dobře chlazená a vyleželá piva.

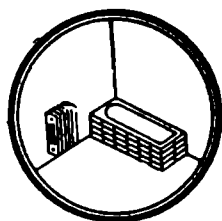
Restauratér JULIUS LIPNER.

Naprostou jistotu

všem svěřeným
vkladům posky-
tuje největší
spořitelna v zemi
Moravskoslezské

SPOŘITELNA ZEMSKÉHO HLAVNÍHO MĚSTA BRNA

vodovody - ústřední topení

instalační závod otakar PILSON brno

falkensteinerova 5 telefon 16751

Doporučujeme chvalně známou

Šinkorovu restauraci

hotelu Padowetz,

BRNO, MASARYKOVA TŘ. 34.

Tel. 14-221.

Obuv, která drží tvar

POLICKÝ - POPPER A. S.

BRNO MASARYKOVA TŘ. č. 16

Pravidelné šetření

uskuteční Vaše plány

První občanská záložna

V BRNĚ — ČESKÁ 9.

Telefon 14.459.

Doporučujeme firmu

FRANTIŠEK TEJC

BRNO, NOVÉ SADY č. 3—5

Telefon 19.850

VLASTNÍ VÝROBA VŠECH DRUHŮ **VAH**
PRO PRŮMYSL I OBCHOD.

K odstranění tělesných vad

UMĚLÉ ÚDY NOŽNÍ A RUČNÍ.

podpěrné přístroje, přímidla, orthopedické
sněrovačky, kylní, břišní pásy a bandáže
všeho druhu, jakož i

ORTHOPEDICKOU A NORMÁLNÍ OBUV

v y r á b í

ERGON,

ORTHOPEDICKÝ A OBUVNICKÝ
PRŮMYSL VÁLEČ. INVALIDŮ.

BRNO, Cejl 105-7

Naší veřejnosti doporučujeme

ZÁVOD KREJČOVSKÝ
fy:

RICHARD SCHNABL

Založeno L. P. 1915.

BRNO, MASARYKOVA TŘ. Č. 4/II. p.
Tel. 15652.

NAVŠTIVTE PRVOTŘÍDNÍ RESTAURACI V BRNĚ

B e s e d n í d ů m

střed města — Husova 18. — Telefon čís. 15.945.

Zemská pojišťovna v Brně

(ústav založený a spravovaný zemí Moravskoslezskou)

Životní pojistkou

zabezpečí Vaše stáří, dcerám věno, synům studie,
pozůstalým důchod.

Pojistkou proti škodám

ochrání Váš majetek (požár, vloupání, rozbití skel)
a odvrátí nástrahy osudu (úraz, zák. odpovědnost,
auta).

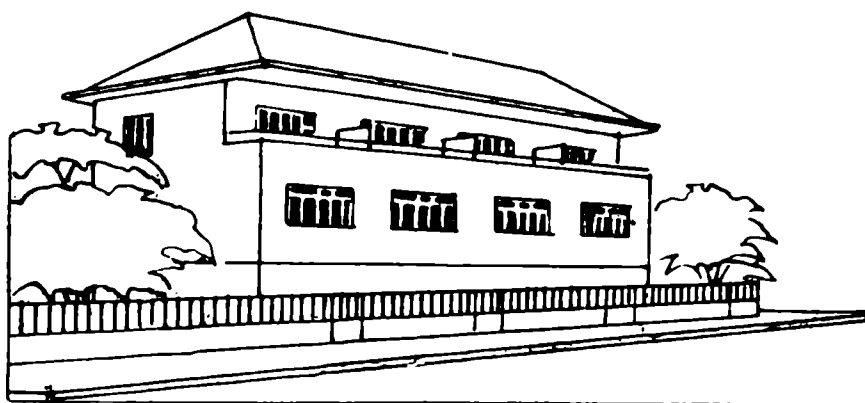
**P o k r ý v a č s k ý
z á v o d**

fy. Štěpán Dobrovolný

BRNO, Na Červeném vrchu. — Telefon 18.206.
Doporučujeme katolické veřejnosti.

LÁTKY DOBŘE NÁROK A LEVNĚ BRNO, Kozí l.

Projektuji a stavím NA VLASTNÍCH POZEMCÍCH OBYT.
DOMY SKUPINOVÉ, DVOJDOMY A VILY JEDNO- I VÍCE RO-
DINNÉ S BYTEM V JEDNÉ NEB VE DVOU ETÁŽÍCH.
PRODÁM: VÝNOSNÉ ČINŽOVNÍ NOVOSTAVBY MALOBYTO-
VÉ A RODINNÉ — VŽDY S JEDNÍM KOMFORTNÍM BYTEM
V JEDNÉ ETÁŽI — S ÚPLNÝM MODERNÍM PŘÍSLUŠENSTVÍM
(ZDVIŽ, ÚSTR. TOPENÍ, TEPLÁ VODA, TELEFONY) PRO-
HLÍDKA NEZÁVAZNÁ — VÝHODNÉ PLATEBNÍ PODMÍNKY
PŘIPRAVENÉ PROJEKTY RODIN. DOMŮ EVENTUELNĚ PŘI-
ZPŮSOBÍM INDIVIDUÁLNÍM PŘÁNÍM P. T. INTERESENTŮ.

S T A V I T E L

FR. HRDINA

BRNO-ŽABOVŘESKY

RUMUNSKÁ TR. Č. 60

TELEFON: 15562 - 63

Akademická kavárna, Brno

FALKENSTEINEROVA 11, telefon 16.878, přízemí.

*Nově zařízené místnosti v I. patře pro schůze,
salonky, kulečnicková síň. — Radio - gramofon -
pianino. — Ping-pong. — Svobodárny v domě.*

Zavítáte-li do Č Á S L A V Ě, navštivte

GRAND-HOTEL

Prvotřídní podnik v místě.

*Tekoucí voda, ústřední topení,
domácí kuchyně. — Telefon 15.*

LAMPLOTOVA KÁVA

*je všude velmi oblíbená,
je vydatná, lahodná, posiluje
a dává vždy dobrou náladu.*

HUBERT LAMPLOTA

dovoz kávy a čaje

BRNO MOR. OSTRAVA OLMOUC - BRATISLAVA

vařte kávu v
kávos'roji LAMKA

Továrna nábytku a stavební stolařství

FR. RAUNIGER

BRNO-ŽIDENICE, RIEGROVA 43

Telefon čís. 12.743.

Ložnice, jídelny, pánské pokoje atd.

VALA A BECK

V BRNĚ, KAPUCÍNSKÉ NÁM.

nabízí

CITRONY, ORANŽE, JABLKA a veškeré JIŽNÍ OVOCE
za nejlevnější ceny.

Tel. 19-992.

Hotel Avion

moderním pohodlím vybavený podnik ve
středu města.

Kavárna Avion

oblíbené středisko české společnosti.

Buffet Avion

rychlé občerstvení. Dodávky do domu
a ke všem příležitostem v každou dobu.

Vinárna Avion

domácí a cizí vína.

BRNO, ČESKÁ 22. — Telefon 10.901. 10.905

M. KOSTELECKÝ, hotelier.

● Středisko katolické společnosti.

ODBORNÝ ZUBNÍ LÉKAŘ

MUDr. VL. ŠPAČEK ml.

BRNO, MASARYKOVA 37. proti nádraží.

Ord. hodiny: 9—12 a 14—17 ve všední dny.
9—14 v sobotu.

Též léčebné fondy, gremiální nemocenské
pojišťovny a úřednické pojišťovny.

Tel. 16.017.

Navštivte společenské středisko západní Moravy

MĚSTO TŘEBÍČ

a stavte se v HOTELU

ZLATÝ KŘÍŽ SRNA

Telefon 132.

Nejmodernější elektrotechnická zařízení pro kostely, nemocnice a ústavy, jako:

Věžní elektrické hodiny.

Hodinová zařízení — silno- a slaboproudá.

Telefonní zařízení, automatická a manuální.

Světelná návěštní zařízení.

Zařízení pro automatické hlášení požáru.

Zařízení pro dálkové hlášení vodního stavu.

Zařízení pro zabezpečování pokladen a pancéřových síní.

Zařízení elektrického světla a hromosvodů.

Vyrábí, dodává a instaluje firma:

Prchal, Ericsson a spol.

Praha I., Malé nám. 1. ● Brno, Cejl 68. ● Továrna: Kolín n. L.

Tel. 248-46-47-48.

Tel. 15.200

Tel. 68.

Projekty a rozpočty bezplatné.

UHLÍ, KOKS, DŘEVO,

na vagony, povozy, i v pytlích

jen od firmy:

KAREL DEML

BRNO-HORNÍ HERŠPICE, nádraží

Telefon 09.828.

Výhodné platební podmínky.

Farním úřadům a katolické veřejnosti doporučujeme
TESAŘSKÝ ZÁVOD

JOSEF MUSIL,

MALOMĚŘICE, KARLOVA 54

Telefon 13—408

provádí veškeré práce do oboru spadající.

Zavítáte-li do Prahy neopomeňte navštívit

největší dům dárků fy.

KAREL DIAMANT

v PRAZE II,

Václavské náměstí 7.

Doporučujeme naší katolické veřejnosti při návštěvě

PROSTĚJOVA prvotřídní

Hotel „TŘÍ KRÁLŮ“ Prostějov

Kavárna — Restaurace — Vinárna.

Vedoucí hotelový podnik. — Tradice známé dobré kuchyně.

— Nově adaptováno. — Teplo-vzdušné větrací zařízení. —

Tel. 341.

E. Hillová-Zlámalová.

Při návštěvě B R A T I S L A V Y doporučujeme

HOTEL PALACE

Střed města.

Novodobý komfort.

Tel. 3616.

Na pumpy jsou

SIGMUNDI

*Olomouc - Lutín
Praha, Poříč*

Sanatorium MUDr. Vl. Borůvky

ústav pro choroby chirurgické ženské a porody.

Ordinuje od 2—4 hod. odpo.

P R A H A II., L E G E R O V A 61.

Telefony: 212-37, 379-07, 332-38.

Řídící lékař MUDr. KLINGER.

STAVITEL

František Kaláb

BRNO-HUSOVICE.

Hausmannova, roh Drtinovy ul.,

Tel. 17.247.

*Provádí veškeré práce stavitelské, stavby domů — rodinných vil,
nástabby — adaptace atd. za podmínek nejvýhodnějších.*

NAŠÍ VEŘEJNOSTI DOPORUČUJEME

PRVOTŘÍDNÍ MLÝNSKÉ VÝROBKY

AUTOMATICKÝCH MLÝNŮ

F. J. Janišky

BRNO, KOMÁROV.

Telefon 14-308.

Komisionář čsl. obilní společnosti.

Doporučujeme k návštěvě

RESTAURACI

Plzeňský dvoreček

V BRNĚ, JAKUBSKÁ 12

Na čepu Plzeňský Prazdroj — Černoohorské světlé i tmavé.
Výborná domácí kuchyně. *EMIL HALAMA, restauratér.*

Zavítáte-li do Olomouce neopomíňte
navštívit **chvalně známou**

Modranskou vinárnu

OLOMOUČ - Divadelní ulice

kde budete jak jakostí vín a jídel,
tak i obsluhou plně uspokojeni.

Antonín Svoboda, nový vinárník.

Kdo stroj

WIKOV

volí, sklízí zlato s polí.

Strojní služba rolnictvu

Wichterle & Kovářík a. s., Prostějov

Největší továrna na hospodářské stroje v ČSR.

Lidová dělnická pekárna a cukrárna v Brně

z. s. s r. o.

Bratislavská 9, tel. 17.962 — Dornych 37, tel. 17.112.

*Vyrábí veškeré druhy bílého pečiva, koláče, veškeré druhy
cukrářského zboží, samožitný chléb atd.*

VELKOPEKÁRNA

J. Očka, Brno,

JESUITSKÁ 5—7 — TELEFON 14.373

vyrábí jakostní pečivo a vyhlášený
chutný chléb. :: Naše cukrárna svými
sladkostmi uspokojí i ty nejnáročnější.

VŠE PRO DIABETIKY!

Neopomeňte navštívit!

Nejoblíbenější je kavárna

ADRIA

PRAHA II., Národní tř. 36

telefon 206-07

J. PENC, kavárník

STANDARD

první brněnská parní továrna na **mýdla** a svíčky, spol. s r. o.

BRNO, VÍDEŇSKÁ čí. 95.

TELEFON č. 18.572.

20 let dobré české práce!

Povinnost české hospodyně je užívatí jen českého výrobku.

KOBERCE
ZÁCLONY
PŘÍKRÝVKY
LÁTKY NA
NÁBYTEK
LINOLEUM

největší možnost
výběru u fy

CHEMETEX

BRNO,
KOBILIŽNÁ 5
nároží Kozí ul.

Fr. Wawerka

průmyslové velkozávody

Lipník nad Bečvou

Telegramy: Wawerka Lipník nad
Bečvou.

Telefon čís. 7 a 8.

Poštovní spořitelna Praha čís. 63.289.

Poštovní spořitelna Brno čís. 101.020.

Obchodní kovové portály, ocelové

dveřní zárubně, dveře, vrata, ploty,

schody rovné a točité, jakož i ostat-

ní kovové konstrukce stavební

dodá vám levně

Doležal & Těhník,
Prostějov.

*Veškerý instalační materiál,
osvětlovací a topná tělesa,
elektr. žehličky, vařiče,
elektr. stroje a přístroje
Stálá výstava elektrotechn. novinek*

Elektromateriál SVET

EMIL BURŠÍK,
BRNO, Křenová č. 12.
Telefon 18.690.

Katolické veřejnosti doporučujeme

tovární výrobu uzenin

a masových konserv

Ladislav Horníček

BRNO, Jakubská 2, Francouzská 27,

Nová 33, Václavská

Doporučujeme k návštěvě chvalně známou

RESTAURACI A KAVÁRNU

CAI PLOVU

BRNO, KOZÍ A ANT. DVOŘÁKA UL.

**Drazí
přátelé,**

**doporučujeme
Vaším
dcerám**

vzornou výchovu a odborné vzdělání na ústavě

„Světlá“ ve Velkém Meziříčí

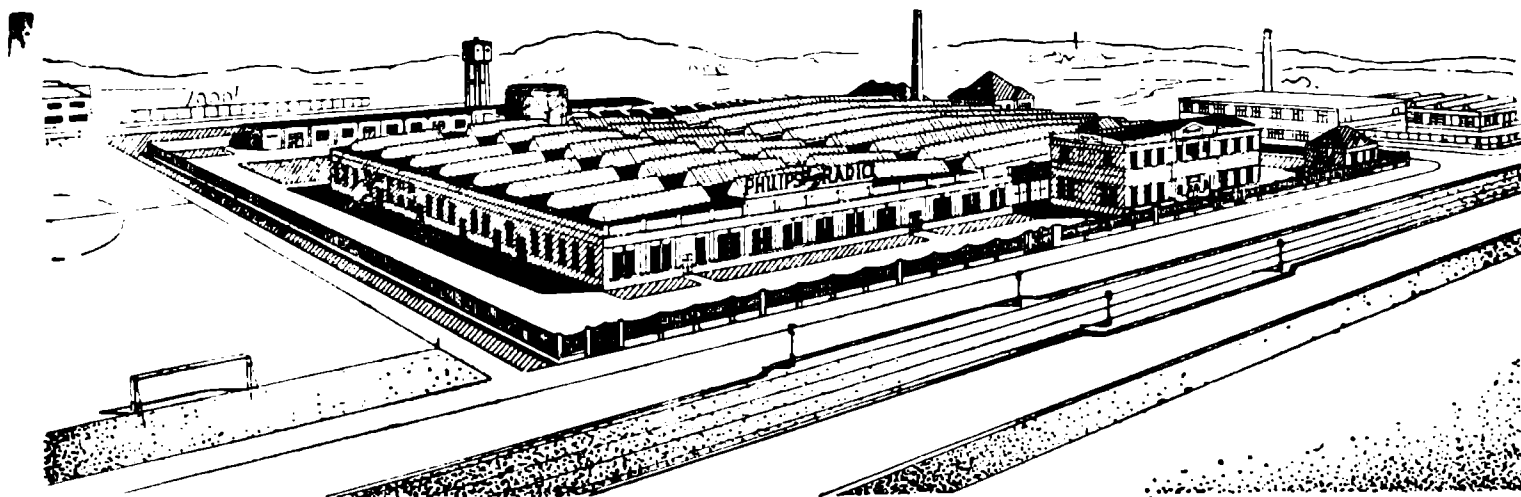
Do »Světlé« se přijímají dospívající dívky z celého území Česko-Slovenské republiky podle potřeby praktického života. Ve »Světlé« jsou ústavy pro vzdělání učitelek domácích nauk a pro školy mateřské, dvouletá škola odborná, živnostenská pracovna pro šití šatů, roční škola rodinná, pětíměsíční škola kuchařská a pro vedení domácnosti. Ve všech těchto školách a připojených k nim kursech se učí dívky vaření jemných a složitých pokrmů, zavařování a konzervování ovoce, masa a zeleniny, cvičí se v úpravě svatebních hostin a vedení celé domácnosti.

Velmi zajímá chovanky ve »Světlé« šití výbavy, šatů a kreslení střihů. Podle vlastní volby se mohou dívky věnovati též hudbě, zejména hře na klavír, hovoru jazykem německým, francouzským, anglickým a obchodnímu vzdělání pro potřeby domácnosti.

O vysokou zdravotní úroveň je pečováno v pensionátě »Světlá« výživnou stravou, výběrovou tělesnou výchovou a sporty. »Světlá« je na horách v čistém ovzduší, na výsluní a vede dívky v krásné pohodě k ušlechtilé mysli a povznesení.

Již nyní se přijímají přihlášky pro příští školní rok.

Pište si o prospekty.

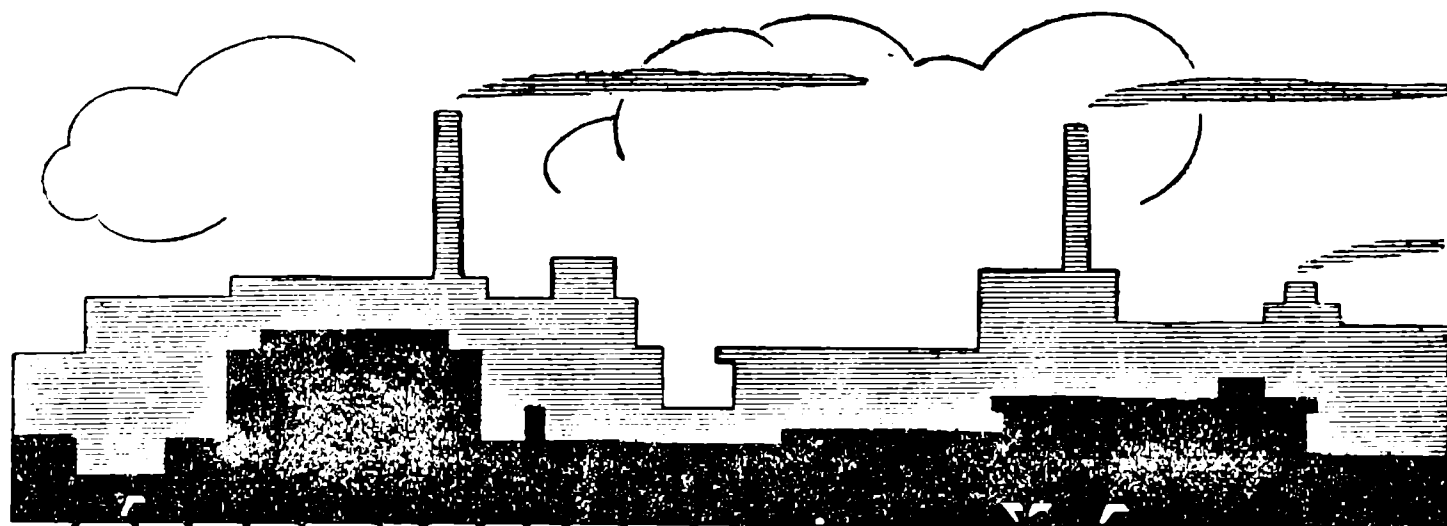
Závody PHILIPS v Praze-Hloubětíně

Když koncem minulého století začal v Eindhovenu v Holandsku neznámý inženýr Philips vyrábět žárovky, jistě netušil ani on sám, že jeho jméno se za dvě — tři desetiletí stane světu tak známým, jako jméno Ford, Citroen nebo Bata. Ještě před světovou válkou dosáhly žárovky PHILIPS světové pověsti a byly zárukou, že i další výrobky, nesoucí toto jméno, budou ve svém oboru znamenati čin. Koncem světové války začaly závody Philips vyrábět elektronky (do nedávna zvané radiolampy): jejich jméno »Miniwatt« se rozlétlo do světa stejně rychle jako kdysi jméno žárovek. V roce 1924 byla zahájena výroba usměrňovačů a anodových přístrojů — a konečně v r. 1927 se představil světu první rozhlasový přijímač PHILIPS.

Na území našeho státu pronikly výrobky PHILIPS již dávno před světovou válkou. Tak, jak se rozrůstal výrobní program eindhovenské továrny, tak se také zvětšovala prodejní organizace v Čechách — později v Česko-Slovensku. Původní prodejní sklad žárovek byl po válce přerorganisován na společnost s r. o., z níž vznikla v r. 1924 dnešní PHILIPS akc. spol.

Důležitým mezníkem ve vývoji česko-slovenských závodů PHILIPS bylo založení vlastní továrny v Hloubětíně. To se stalo v r. 1932 a od té doby máme česko-slovenské výrobky PHILIPS. Z domácího materiálu, prací českých konstruktérů a dělníků vznikají nejdokonalejší výrobky moderní radiotechniky. Rok co rok nová zdokonalení rozhlasových přijímačů PHILIPS, nové a nové pokroky v konstrukci elektronek, součástky pro stavbu amatérských přijímačů, různé měřicí přístroje — opravdu program, jenž splňuje očekávání odborníků i široké veřejnosti, pro níž je značka PHILIPS zárukou nejlepší možné jakosti.

DNEŠ SE ROZHODNĚTE PRO

ZÁVODY KOSMOS ČÁSLAV

Na

Sv. Kopečku

U OLMOUCE, jehož krásný chrám hledí zasněně do širého a úrodného kraje olomouckého, žil ke konci minulého století český a křesťanský obchodník statečné podnikavosti, Josef Ander. Začal zde obchodovat poutním a galanterním zbožím. Brzy se však nespokojil s drobným prodejem v jednom z řady krámků za kostelem. Měl četnou rodinu a dařilo se mu dobře. avšak jeho průbojná povaha toužila výše. Jeho cílem byla Olomouc. Tam budovat a růst! Ander nikdy neuvažoval dlouho a zbytečně. V roce 1908 zaskvěla se jeho firma v tehdejší třídě Ferdinanda d'Este nynější Třídě 28. října. Zatím co Ander starší zápasil o nová odbytiště, jeho nejstarší syn Josef připravoval se již na Obchodní akademii k úloze nejbližšího spolupracovníka otce. Otec brzy s tajným uspokojením seznal, že syn s plnou vášnivostí svého mládí pustil se do praktického studia obchodů a že bude jedenkrát hybnou pákou firmy. Otec a syn si porozuměli a tak v roce 1913 vznikla firma Josef J. Ander a syn. Vstupem synovým do závodu nastoupila opět iniciativnost mládí. Na líčení poválečného vzrůstu Androvy firmy nezbyvá místo. Nelze také vypisovat, za jakých poměrů byly postupně zřizovány pobočné závody. Tajemství úspěchu dnes obrovského závodu tkví však hlavně v idylické, přísné poctivosti, houževnatosti a tradici obchodníka ze Svatého Kopečku i ve schopnostech ostatních šéfů-bratrů nejstaršího Josefa. Úžasné tempo rozmachu Androvy firmy spočívá v tom, že se majitelé nenechali nikdy dostihnouti časem. Dnes zaměstnávají plně celá odvětví průmyslu. **Obchodními domy ASO** proudí dnes statisíce kupujících denně. Odcházejí a přicházejí znovu a znovu, šíříce pověst dobrého a poctivého jména této české a křesťanské firmy. V pestrém kolektivu tisíců zaměstnanců panuje přesnost, důvěra a pořádek. Všechno je zde obětováno zájmu kupujících. Svědčí o tom mimo jiné i stručné, charakteristické heslo firmy

ŠETŘI KASU - KUPUJ V ASU !

HOTEL A KAVÁRNA
d e l' E U R O P E

BRNO, JANSKÁ 1—3.

Telefon čís. 14027.

Proti všem škodám ochrání Vás

**Hasičská
vzájemná pojišťovna**
centrála v Brně, Palackého tř. 16.
Telefon 10.787.

CELKOVÁ ZÁRUKA Kč 105,000.000.—.

POJIŠTĚNÍ ŽIVOTNÍ VE VŠECH KOMBINACÍCH.

Radio Stehlík

BRNO-ŽIDENICE, TÁBORSKÁ čís. 172

Sklad a prodej radiopřístrojů všech značek.

Tel. 13-877.

Doporučujeme.

Z O R A
AKC. TOVÁRNA NA ČOKOLÁDU
A CUKROVINKY V OLMOUCI

Vše co nese značku **Z O R A**
je jakostně **n a d e v š e**

Neopomeňte navštívit

RESTAURACI, HOTEL A VINÁRNU

„Slovácká bída“ v Plzeňském dvoře.

Jan Machalý, hotelier.

Domácí kuchyně — řízný Prazdroj.

Žádejte vždy v odborných závodech

kufry a kožené zboží

zn.

„KAZETO“

vyrábí ryze česká továrna

K. Zejda - Přerov

Telefon 82.

Naši katolické veřejnosti doporučujeme firmu

Metoděj Hlaváč,

mistr zednický,

Brno-Židenice, Na kameničkách 6 a.

Telefon 11.592

Provádí veškeré stavby do oboru spadající za nejvýhodnějších podmínek.

Doporučujeme naši katolické veřejnosti k návštěvě

Formánkovu kavárnu

V BRNĚ, Švehlova 1. — Tel. 14.898. — M. FORMÁNEK, kavárník.

Žádejte vždy a všude srstěné KLOBOUKY naší české továrny

JANYŠKA & SPOL., akc. spol. pro výrobu klobouků,
VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ.

Všem katolickým rodinám a naší veřejnosti

doporučujeme českou firmu

Oskar Kostelník,

LNĚNÉ A BAVLNĚNÉ ZBOŽÍ,

B R N O,

Masarykova třída číslo 29

Telefon 18781.

Naši veřejnosti doporučujeme chvalně známé

ČERNOHORSKÉ PIVO

V Olomouci doporučujeme chvalně známý

HOTEL ŠIROKÝ

proti hl. nádraží — Levné ubytování — Telefon 767.

Doporučujeme naši katolické veřejnosti

CUKRÁRNU A KAVÁRNU

F. Novotného

V BRNĚ PEKAŘSKÁ 42

Telefon 101-40.

CHCETE SE ZBAVITI SVÝCH STAROSTÍ?

Za nepatrný poplatek převezme je na sebe

Moravskoslezská vzájemná pojišťovna

(nejstarší domácí ústav)

v Brně, Náměstí svobody 4

pojistíte-li se proti

- OHNI — KRÁDEŽI VLOUPÁNÍM — KRUPOBITÍ
 - ROZBITÍ SKEL — ÚRAZU — NÁSLEDKŮM PO-
 - VINNÉHO RUČENÍ.
-
-

Doporučujeme všem katolickým rodinám

ODBORNÝ ZÁVOD KOŽEŠNICKÝ
firmy

Antonín Filka

BRNO, JÍZDÁRENSKÁ č. 5.

Tel. 19041.

Josef Němeček,

TESAŘSKÝ MISTR,

Brno-Žabovřesky, Rumunská 8.

TELEFON 14998

● PROVÁDÍ VEŠKERÉ PRÁCE SVĚDOMITĚ.

Léčení následků z povolání
zotavení po celoroční únavě

Masarykova ozdravovna Rožnov pod Radhoštěm

- Prvotřídní sanatoř.
- Době přiměřené ceny.
- Po celý rok otevřeno.

PŘIHLÁŠKY: B r n o, Lažanského nám. 5. — Telefon 11.979.

**C u k r á r n a
- k a v á r n a**

Em. Toman, Brno

Slyšela jsem . . .

že mnoho českých hospodyněk již ví, proč žádá právě
dokonalý prášek do pečiva

» ***Pravá ruka*** «

Ty ostatní jsou rovněž povděčny, když je upozorním na tento
český a dobrý výrobek

Doporučujeme naší veřejnosti k návštěvě

Bio Scala

největší biograf v Brně
(1012 sedadel)

***Výhradní předvádění prvotřídních
premier***

Své úspory uložíte bezpečně a výhodně u

První moravské spořitelny
v Brně, Jánská 10.

Úschova cenností !

Spořte na dovolenou!

Spořte na dárek!

Sirotčí jistota všech vkladů.

Zkuste naše výrobky

zaslouží si Vaši pozornost!

Rolnická družstevní mlékárna v Kuřimi

Doporučujeme.

Doporučujeme naší katolické veřejnosti firmu

Raimund Vymazal

VELKOZÁVOD ŘEZNICKO-UZENÁŘSKÝ
A VÝROBA MASNÝCH KONSERV

v Újezdě u Sokolnic

Telefon 17.891.

FILIÁLKA, STAROBRNĚNSKÁ 12.

PRODEJNA, OLOMOUCKÁ 3. — Tel. 17.890.

Při návštěvě J I H L A V Y navštivte

HOTEL BESEDA

Ústřední topení, tekoucí teplá voda.

Telefon čís. 83.

Doporučujeme všem našim příznivcům

Brichtovu kavárnu v Brně, Česká č. 6

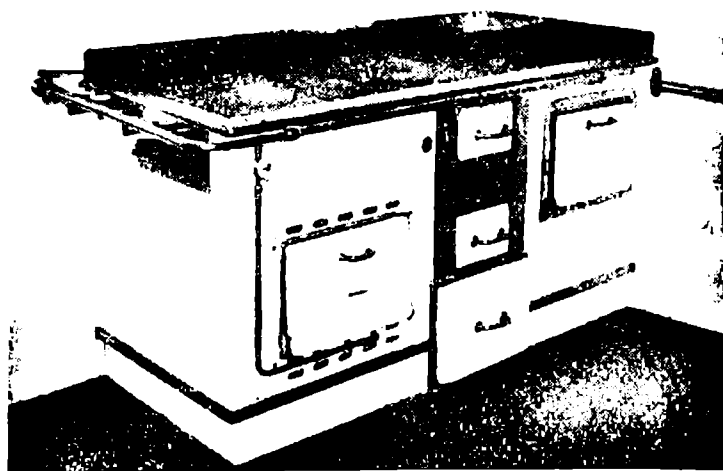
nájemce Rudolf Charvát, kavárník.

Tel. 15195.

Všeobecná pojišťovna akc. spol. v Brně,

Švédská ulice číslo 6/8.

Telefon číslo 10-193, 10-194, 10-195.

**KACHLOVÁ KAMNA
A SPORÁKY**

v nejlepším provedení dodává
KAMNÁŘSTVÍ

Josefa Holuba,

BRNO - ŽIDENICE,

Táborská čp. 218.

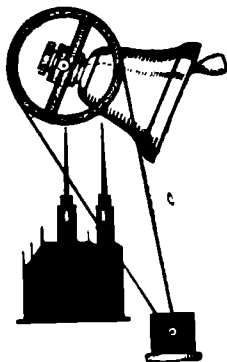
Telefon 12510.

Doporučujeme restauraci

» U T Ř E C H K O H O U T Ů «, BRNO, M a s a r y k o v a čís. 32.
Chvalně známá kuchyně, dobré přerovské pivečko a jihomoravská vína.
Sraz návštěvníků Brna. Obsluha vzorná. Naše heslo: Naším hostům to
nejlepší za ceny nejmírnější ● JAN BLÁHA, restaurátér.

ZVONY

A ELEKTRICKÉ zařízení pro pohon
zvonů vyrábí a dodává jediné české
zvonařství

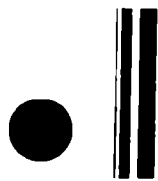
R. Mancoušek a spol.

**továrna kovového zboží, slévárna
kovů a zvonů**

Brno-Husovice, Husovská 33.

Telefon čís. 10.676 a 10.677.

Doporučujeme naši katolické veřejnosti

Hotel „Morava“ v Olomouci

P e t r. B a l d í k, hoteliér.

Riegrova tř. — Tel. 507. — Nově zařízeno a opraveno.

Občanská záložna v Ivančicích

zal. L. P. 1868.

Uložte své úspory výhodně.

Zápůjčky všeho druhu.

Zápůjčky obcím.

Vklady 40,000.000 K.

Reservy 4,000.000 K.

Návštěvníkům města Z L Í N A

doporučujeme prvotřídní

Hotel ZÁLOŽNA

Cizinecké pokoje. —
domácí kuchyně —
Plzeňský prazdroj —
dobrá přírodní vína.

20
LET

poctivé a rukodílné práce našich mistrů
krejčích proslavilo naše jméno.

Zapamatujte si proto, že
NA PRÁDLO A ODĚV JE

Prvoděv

**FIL. B R N O, NÁM. SVOBODY 21
a ve všech větších městech
republiky**

*Veškeré církevní památky a církevní veřejné
budovy vyznačeny jsou*

V Jančově plánu Velkého Brna

*který jest k dostání u všech knihkupců a který provedl Ing. Rudolf
Janč, úř. oprávněný civilní geometr, techn. kancelář, Brno, Orlí 18,
tel. 14-127.*

Brno GRAND HOTEL

prvotřídní ubytování — KAVÁRNA - RESTAURACE
ALOIS NEDVĚD, hoteliér.

KAŽDÝ DEN

vyplácí BANKA SLAVIA svým pojištěncům na náhradách a pojištěných kapitálech okrouhle 350.000 K.

KAŽDÝ DEN

mírní BANKA SLAVIA následky nešťastné náhody, umožňuje další živobytí vdovám a sirotkům, vybavuje dcery svých pojištěnců.

DŮVĚRA STATISÍCŮ POJIŠTĚNCŮ

vybudovala BANKU SLAVII ve vedoucí ústav v našem státě.

JSTE JIŽ I VY POJIŠTĚN

U BANKY SLAVIE?

Informace a rozpočty podají zdarma a nezávazně zástupci BANKY SLAVIE ve všech místech ČSR.

*MOTTO: Lásku — úctu — vděk
vyjadřuje živý květ.*

Doporučujeme naší veřejnosti firmu

V. a J. ŠIMECKÝ, Brno
Květinové salony

Nádražní třída 2a — Telefon 18.469.
Náměstí svobody — Palác Mor. banky
Telefon 18877 Vlastní zahradnictví
Řečkovice — Telefon číslo 09.037.

Stopkova plzeňská pivnice, Brno

ČESKÁ 5 — VESELÁ 14 — Telefon 15.481.

Patří mezi nejvyhledávanější brněnské restaurace.

Vše pro kancelář

psací stroje UNDERWOOD, nábytek Jerry
a ostatní potřeby a pomůcky nejlépe od firmy

K. Vágnér,

BRNO, ČESKÁ 16.

M. VÍSKOVIČ

velkoobchod vínem v Brně

Majitel vinic na ostrově HVAR, Dalmacie.

Sklepy: BRNO, V Hlinkách č. 80.
Telefon 14-071.

PEZINOK, Sladkovičova č. 5.

VINÁRNA U SOLNICE 13. — Tel. 18-605.

Stálý sklad veškerých domácích, jakož i
cizozemských vín.

Ovocné stromky, nejkrásnější okrasné
a popínavé keře, trvalky, barevné lekní-
ny, medonosné dřeviny, atd., mají:

Horákovy školky

BYSTRICE POD HOST.

(Bohatě ilustr. ceník zdarma na požádání.)

Při návštěvě

MOR. OSTRAVY

doporučujeme Vám k ubytování

„PALACE HOTEL“

největší prvotřídní podnik v místě.

Obchod koloniálním a materiálovým zbožím

B A R V Y

ve velkém i malém

Alex. Suchánka nást.

BRNO,

Zelný trh č. 5.

Telefon 19-380

Založeno r. 1790.

STAVITEL

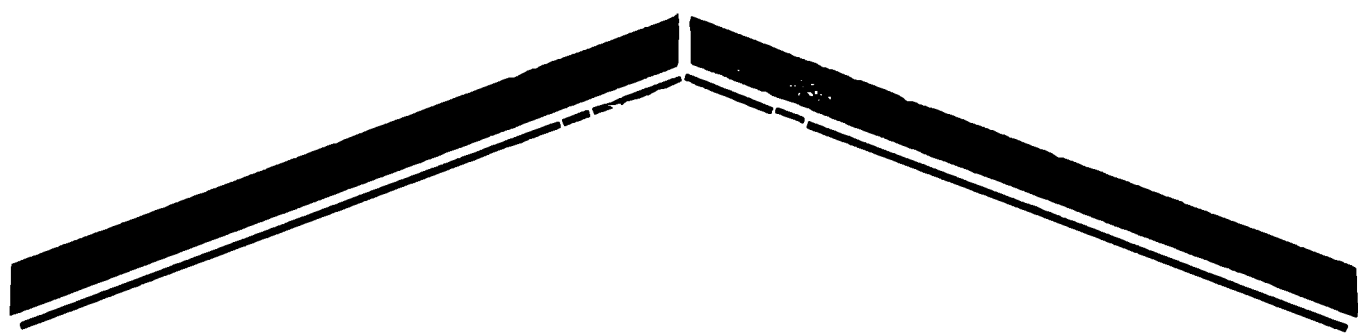
HUBERT SVOBODA

přísežný soudní znalec

BRNO, U BOTANICKÉ ZAHRADY Č. 12

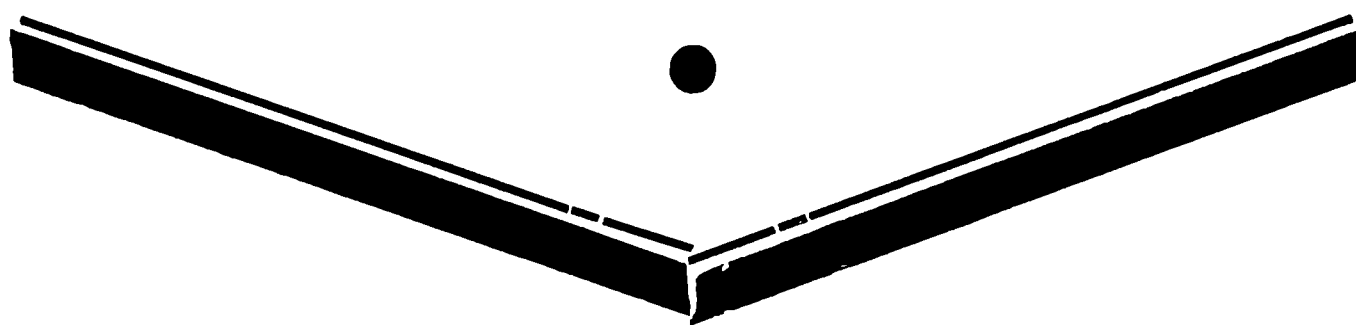
TEL. 15-296.

Provádí veškeré práce stavitelské za výhodných podmínek.

Meinlova káva

má světovou pověst

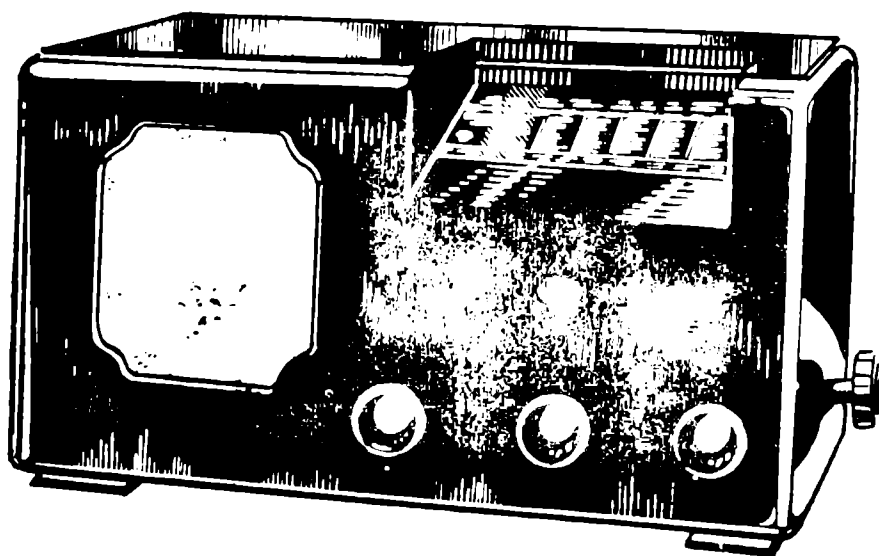
Doporučujeme

**z á v o d d o b r ý m
p l e t e n ý m z b o ž í m**

B. HERRMANN

**B R N O,
PANSKÁ 8-10**

Radiopřijímače

EMPO

3+1 lampový superhet
Herold **Kč 1.290.-**

4+2 lampový superhet
Konsul **Kč 1.590.-**

6+2 lampový superhet
s tlačítkovým laděním
Kč 2.590.-

JOSEF SALPETER

továrna na pánské a dámské oděvy.

BRNO, ul. Jos. Hybeše 8. — Telefon 17.307.

Oděvní dům »SALPA«, Orlí ul. 2. — Telefon 17.307.

WALTER - SERVICE — OPRAVNA

Ing. E. ENGELSMANN.

BRNO, Hybešova 21. — Telefon 17660.

Sklad autoper — Součástky z rozebraných vozů.

Zavítáte-li do Prahy, neopomeňte navštívit

Dům záclon

10 % slevy

N. J. KOHN

Praha, ul. 28. října 7

Kupujeme dobré výrobky

pekařské

cukrářské

perníkářské

„Dělepe“

Žádejte ve všech obchodech!

Firma G. Kohn a syn, **parní cihelny a továrna na** **hliněné zboží Brno**

ochotně podá informace a vzorky franko zašle.
Denní výroba čtvrt milionu kusů: tašky, dre-
nážní trubky, tvárnice, stropnice, cihly všech
druhů, duté a plné, obkládačky atd.

Telegr. adresa: »KOHN, CIHELNA BRNO«.
Ú. S. P. Brno č. 101.218 — Ú. P. S. Praha č. 12052.

Založeno roku 1850.

Telefon č. 19.594, 19.595.

Z a d á n o

**Václav Peřina a
ing. A. Schwarz**

podnikatelství silničních
staveb

B R N O, Veverí 34.
Telefon 155-73

Destilovaná
„Prostějovská režná“
fy Emil Vařeka
destil. výroba lihovin

Prostějov,
U tří zajíců

Speciální jemné likéry a rum.

Chemigrafia,

BRNO, Nová ul. č. 4.

Telefon číslo 15-297.

Štočky

všeho druhu pro reklamu,
ceníky a ilustrovaná díla
v jedno- i vícebarevném
provedení, americké retuše,
návrhy, kresby. ●

Slovenské akciové cihelny a chemické podniky v Hodoníně

dodávají v bezkonkurenční jakosti

všechny druhy cihlářského materiálu na kon-
struktivní zdivo a porézní tvárnice pro výplně
železobetonových staveb značky

Nespokojujeme se nikdy v naší výrobě
s tím, že zboží dosud vyhovovalo

Zdokonalujeme
své výrobky

Koh-i-noor

vždy dále

Tvoříme nové, ještě lepší!
365 patentů ve všech státech

Waldes a spol. Praha XIII.

NEJVĚTŠÍ TOVÁRNÝ SVĚTA NA MODERNÍ ŠATNÍ SPINADLA

